बाल-संगीत

भाग ३ रा

लेखक

पं. वि. ना. पटवर्धन

(सातवी आवृत्ति)

१९६५

॥ श्रीराम प्रसन्न ॥

संगीत गौरव ग्रंथमालेचें पुष्प ३ रें

बाल-संगीत

भाग तिसरा

लेखक

'संगीत-प्रवीण', 'संगीत चूडामणि'

पं. विनायक नारायण पटवर्धन

सातवी आवृत्ति

सन १९६५] [किंमत रु. १ : २५

या पुस्तकांत आलेल्या चिन्हांची संक्षिप्त माहिती

लघु (सा) एक मात्रा; द्रुत (सा) अर्धी मात्रा; अणुद्रुत (म) पाव मात्रा; अणु-अणु-द्रुत (प) अर्धपाव मात्रा. ’ हें चिन्ह विश्रांतीचें आहे. जसें–’ ग; हें चिन्ह स्वरामागें येतें. ऽ हें चिन्ह उच्चारणाचें आहे. जसें—ग ऽ; हें स्वरापुढें येतें.

ज्या स्वराचा पाय मोडला असेल तो स्वर कोमल अगर तीव्र समजावा.

जसें—ग् (कोमल), म॑ (तीव्र)

ज्या स्वरावर टिंब असेल (निं) तो स्वर मंद्र सप्तकांतील समजावा.

ज्या स्वरावर रेघ असेल (रें) तो स्वर तार सप्तकांतील समजावा.

दोन स्वरांमध्यें वर दिलेला स्वर, कण स्वर समजावा. जसें–प मग.

तालांतील सम, मात्रा, ठोके ओळखण्याचीं चिन्हें

१ हा आंकडा तालांतील सम (पहिली मात्रा) ओळखण्याचा आहे.

+ हें चिन्ह तालांतील काल ओळखण्याचें आहे.

समेशिवाय इतर ठोके ज्या मात्रांवरून असतील तेच आंकडे स्वराखालीं येतील.

प्रकाशकः—श्री. मधुसूदन विनायक पटवर्धन, एम्.ए., B.Ed.
‘ संगीत अलंकार ’, मॅनेजर, संगीत गौरव ग्रंथमाला,
४९५ शनवार पेठ, ब्लॉक नं. ११ ए, पुणें २
मुद्रकः—श्री. स. रा. सरदेसाई, बी.ए.,एल्एल्.बी.,
‘ वेद-विद्या मुद्रणालय, ’ ४१ बुधवार, पुणें २.

सातव्या आवृत्तीचें निवेदन

यस्य सर्वे समारंभाः संगीतोद्धारहेतवे ।
तस्मै दिगंबरांशाय विष्णवे गुरवे नमः ॥

श्रीरामकृपेनें 'बाल-संगीत भाग ३ रा' याची सातवी आवृत्ति सादर करीत आहें. बालसंगीताच्या तिन्ही भागांचा प्रचार सर्व महाराष्ट्रभर झाला आहे याबद्दल आनंद वाटत आहे. या पुस्तकांत हार्मोनियम, दिलरुबा व फिड्ल हीं वाद्यें कशीं वाजवावींत याचीहि माहिती दिली आहे. ती वाचकांना उपयोगी होईल अशी आशा करतों. हीं तिन्ही पुस्तकें महाराष्ट्रांत बहुतेक संगीत-विद्यालयांतून शिकविलीं जात आहेत. माझे काका कै. ती. केशव कृष्ण पटवर्धन यांनीं मला संगीताचा श्रीगणेशा दिला. त्यांच्या पवित्र स्मृतीला वंदन करीत आहें.

तसेंच गुरुबंधु कै. पं. ना. मो. खरे यांनीं या पुस्तकांतील रागांचीं लक्षणगीतें, व सौ. संजीवनी मराठे, जी.ए., श्री. घाणेकर, श्री. खाजगीवाले, श्री. सहस्रबुद्धे, श्री. चौधरी वगैरे कवींनीं या पुस्तकांतील इतर पदें तयार करून दिल्याबद्दल या सर्वांचा मी अत्यंत आभारी आहें. तसेंच वेद-विद्या मुद्रणालयाचे चालक श्री. स. रा. सरदेसाई यांनीं हें पुस्तक छापून दिल्याबद्दल मी त्यांचा अत्यंत आभारी आहें. शेवटीं संगीतप्रेमी जनताजनार्दनानें माझ्याकडून अशीच निरंतर सेवा घ्यावी अशी इच्छा प्रदर्शित करितों.

कागद, छपाई व मजुरी या सर्वांची महर्गता फार वाढल्यामुळें या पुस्तकाची किंमत वाढविणें नाइलाजास्तव भाग पडलें आहे.

१५ जून, १९६५ } पं. विनायक नारायण पटवर्धन

प्रथम आवृत्ति १९३६, द्वितीय १९४०, तृतीय १९४४, चतुर्थ १९४६, पंचम १९४९, षष्ठ १९५२.

अनुक्रमणिका

हार्मोनियम कसा वाजवावा ?

हें मूळचें इंग्रजी वाद्य आहे. पण हल्लीं तें केवळ हिंदी संगीतांतच वापरलें जातें. स्वतंत्र वादनासाठीं या वाद्यांचा उपयोग केला तरी हरकत नाहीं; पण गाण्याच्या साथीला हें घेणें इष्ट नाहीं ही गोष्ट सिद्ध झाली आहे. हार्मोनियममध्यें तीन किंवा साडेतीन सप्तकांत स्वरांची मांडणी असते. डाव्या हाताच्या बाजूला जे स्वर असतात ते स्वर मंद्र सप्तकांतील समजावेत, बरोबर मध्य भागांतील स्वर हे मध्य सप्तकांतील समजावेत व उजव्या हाताच्या बाजूस असणारे स्वर हे तार सप्तकांतील समजावेत. पांढऱ्या पट्टयांचे सात स्वर व काळ्या पट्ट्यांचे पांच स्वर मिळून प्रत्येक सप्तकांत १२ स्वर असतात. तिन्ही सप्तकांत मिळून ३६ स्वर व चौथ्या सप्तकांतील 'सा'ची जी पट्टी असते ती धरून एकंदर ३७ स्वर असतात. कांहीं पेट्यां-मधून ४० स्वरसुद्धां असतात.

'सा' आणि 'रे' यांच्या दरम्यान असलेली काळी पट्टी 'रे' कोमल, त्याचप्रमाणें 'रे' आणि 'ग'च्या दरम्यान असलेली काळी 'ग' कोमल, 'ग' आणि 'म' यांमध्यें स्वरांचें अंतर फार अल्प असल्यानें मध्यें स्वर येत नाहीं. पुढें 'म' आणि 'प', 'प' आणि 'ध', 'ध' आणि 'नी' यांच्या दरम्यानच्या स्वरांना अनुक्रमें तीव्र 'म', कोमल 'ध' व कोमल 'नि' असें म्हणतात. जशी 'ग' आणि 'म'च्या दरम्यान पट्टी नाहीं, त्याप्रमाणें 'नी' आणि 'सा' ह्यांच्या दरम्यान पट्टी नसते.

डाव्या हातानें सारख्या प्रमाणांत भाता ओढावा व दुसऱ्या हाताच्या अंगठ्यापासून चार बोटांचा उपयोग पट्ट्यांवर फिरविण्यांत करावा. हाताचीं बोटें वांकडीं न होऊं देतां पट्टयांवरून कशींहि फिरविलीं तरी चालतील. पहिले बारा स्वर सोडून तेरावा स्वर 'सा' समजून वाजवावयास सुरुवात करावी व अंगठ्यापासून क्रमानें चार बोटें पट्ट्यांवर वाजवून झालीं म्हणजे पुढील चार स्वरांना तोच बोटांचा क्रम ठेवावा, म्हणजे बोटें वांकडीं पडणार नाहींत. त्याचप्रमाणें वाटेल त्या स्वराला 'सा' समजून जर वाजवावयाचें असेल तर पुढें दिलेल्या आंकड्यांप्रमाणें ज्या रागांतील कोमल व शुद्ध स्वर

पाहिजे असतील ते पुढें दिलेल्या आंकड्याप्रमाणें शोधून बोटें बसवून घ्यावींत व मग वाजविण्यास सुरुवात करावी.

शुद्ध स्वरांचे आंकडे : १–३–५–६–८–१०–१२.

कोमल स्वरांचे आंकडे : २–४–७–९–११.

यांपैकीं ७ वा स्वर 'म' तीव्र समजावा. कारण तो कधीं कोमल होत नाहीं.

इलीं स्वरांचें नांव न घेतां पांढरी चार पट्टी किंवा काळी पांच पट्टी असें म्हणण्याचा वाईट प्रघात पडला आहे. तो बदलून पट्टीचा जो स्वर असेल त्या स्वराचेंच नांव घेतले जाईल तर अधिक बरें, असें आम्हांस वाटतें.

याप्रमाणें हार्मोनियम या वाद्याची माहिती थोडक्यांत दिली आहे. याचा अभ्यासकांना पुष्कळ उपयोग होईल असें मला वाटतें.

हार्मोनियम व दिलरुबा या वाद्यांवर कोणत्याहि ऋतूच्या हवेचा परिणाम होऊं नये म्हणून या वाद्यांना गवसण्या घालून थंड जागेंत ठेवावें, म्हणजे वाद्यें सुरक्षित राहतील.

व्हायोलिन (फिडल्) कसें वाजवावें ?

व्हायोलिन हें एक पाश्चात्य वाद्य आहे. हें वाद्य गजानें वाजविलें जातें. सारंगीचें इंग्रजी संशोधन म्हणजे व्हायोलिन असें थोडक्यांत म्हणण्यास हरकत नाहीं. उजव्या हाताच्या अंगठ्यानें गजाच्या एका टोंकाला लांकूड व केस यांचे दरम्यान धरून ठेवावें व गजाच्या लांकडावर उजव्या हाताचीं चारहि बोटें एका बाजूस धरून गज एकेक तारेवरून बरोबर मध्यभागांत घोडीपासून एक इंचाचे अंतरावर फिरवूं लागून आवाज काढला पाहिजे.

व्हायोलिनला ४ तारा असतात. या तारा इंग्रजी पद्धतीनें मिळवण्याचें असल्यास पहिली तार मंद्रांतल्या मध्यमांत, दुसरी तार मध्य षड्जांत, तिसरी तार मध्यांतल्या पंचमांत व चौथी तार तारसप्तकांतील रिषभांत लावावी. याप्रमाणें मिळवण्याची इंग्लिश पद्धत आहे.

हिंदी पद्धतींत सा, प, सा, प याप्रमाणें चारहि तारा मिळवतात. नवीन शिकणाऱ्या माणसास ही पद्धति थोडी कठीण पडते.

डाव्या हाताचा अंगटा व बोटें यांच्या मधल्या पकडींत व्हायोलिनची दांडी धरून ठेवावी व अंगठ्याजवळच्या तिन्ही बोटांनीं वाजविण्यास

सुरुवात करावी. बोट न ठेवतां नुसती तार वाजविली तर 'सा' वाजतो. पुढें पहिलें बोट सुमारें इंचभर वर तारेवर ठेवलें असतां 'रे' वाजेल, पुढें असेंच अंतर ठेवून दुसरें (मधलें) बोट ठेवलें असतां 'ग' वाजेल. 'म' वाजवितांना मात्र दुसऱ्या बोटाला चिकटून तिसरें बोट ठेवलें असतां शुद्ध मध्यम वाजेल. 'ग' व 'म'च्या दरम्यान स्वरांत अंतर कमी असल्यानें दुसरें व तिसरें बोट नेहमीं चिकटवून ठेवावें. याचप्रमाणें पंचमाच्या तारेवर वरीलप्रमाणेंच तिन्ही बोटें ठेवलीं असतां 'प ध नी सां' हे चारहि स्वर सुरेल वाजतील. त्याचप्रमाणें कोमल स्वर वाजवावयाचे असल्यास 'सा' आणि 'रे'च्या अंतरामध्यें बरोबर अर्ध्या जागेवर शुद्ध 'रे'चें ठेवलेलें बोट हें मागें घेऊन वाजविलें तर कोमळ 'रे' वाजेल. 'ग' कोमलहि त्याचप्रमाणें वाजवावा. 'म' तीव्र वाजवितांना शुद्ध मध्यमाचें ठेवलेलें बोट अर्धा इंच पुढें तरी घ्यावें, नाहींतर चौथ्या (करंगळी) बोटानें तो स्वर वाजविण्याची खटपट करावी, म्हणजे 'तीव्र म' बरोबर वाजेल. अशा तऱ्हेनें थोडक्यांत व्हायोलिनची माहिती दिली आहे. व्हायोलिनचा थंडी उष्णतेपासून बचाव करण्यासाठीं फार दक्षता ठेवावी; नाहीं तर सरस सुटण्याचा संभव असतो. व्हायोलिनच्या गजासहि राळ लावावी लागते. तसेंच वाजवून झाल्यावर गजाचे केस सैल करून ठेवावेत, म्हणजे केस चांगले व सुरक्षित राहतात. याच वाद्याला 'बेला' असेंही नांव आहे.

दिलरुबा कसा वाजवावा ?

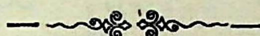
दिलरुबा हें एक हिंदुस्थानी तंतुवाद्य व मोंगली सत्तेच्या वेळचें वाद्यांतील एक संशोधन आहे, असें त्याच्या नांवावरून स्पष्ट दिसतें. हें वाद्य स्वतंत्रपणें वाजविलें जातें व गाण्याबरोबर साथीला सुद्धां घेतात. सारंगी व सतार यांचें मिश्रण म्हणजे दिलरुबा आहे असें म्हटलें तरी चालेल. पडदे सतारीचे व वाजविण्याचा ढंग सारंगीचा असें दोन्ही वाद्यांचें मिळून झालेलें हें एक संशोधन आहे. दिलरुब्याप्रमाणेच सर्व तऱ्हा असून खालील बाजूस मोरासारखी मान असते, त्यास ताऊस असें म्हणतात. दिलरुब्यालाच बंगालीमध्यें 'इसराज' असें म्हणण्याचा प्रघात आहे. या सर्व वाद्यांची मिळवण्याची पद्धत एकाच तऱ्हेची असते. दिलरुब्याला मुख्य तारा चार असतात. पहिली तार मध्यमांत, दुसरी तार षड्ज स्वरांत, तिसरी व चौथी

तार मध्य व मंद्र सप्तकांतील पंचमामध्यें मिळवितात. याशिवाय या वाद्यांत कमींत कमी २० पडदे तातीनें बांधलेले असतात. पडद्यांचे खालीं कमींत कमी १८ व जास्तींत जास्त २७ तारा (तर्फा) लावतात. प्रत्येक स्वर वाजविला असतां ह्या सुरांतील मिळविलेली तार आपोआप कंप पावते व त्यामुळें आवाज फार खुला निघतो व हृदयाच्या तारा (म्हणजेच दिलरुबा) छेडल्या जात आहेत असें ऐकतांना भास होतो. ज्या दिलरुब्यांत खालच्या तारा (तर्फा) १८ किंवा २७ असतात त्याला मंद्रांतील मध्यापासून किंवा मध्यमाच्या षड्जापासून मिळविण्यास सुरुवात करतात. थोड्या तारा असतात तो प्रत्येक राग वाजवितांना त्या त्या रागांतील तारा मिळवून घेतात. २० तारा असल्यास शुद्ध कोमल व तीव्र स्वरांनीं युक्त मिळविल्यानें वारंवार मिळवावा लागत नाहीं. सतारीसारखे पडदे असल्यामुळें डाव्या हाताचें अंगठ्याजवळचें बोट, मधलें बोट व वाटलें तर त्याजवळचें आणखी एक बोट वाजवितांना उपयोगांत आणून वाद्य वाजविलें जातें. वाद्याचा स्वर सारखा कायम राहावा म्हणून उजव्या हातानें गज पहिल्या तारेवर वाजवावा. दिलरुब्याला घोडी असते व घोडीच्या सुमारें ३ इंच वर दिलरुब्यास दोन्ही बाजूंस खांचा असतात; तेथेंच गज वाजवावा, फार खालीं किंवा वर वाजवूं नये. ठराविक जागेंतच वाजवावें.

वाजविण्यास घेतलेल्या हातांतील गजास थोडी राळ लावली असतां तारांचा आवाज निघतो, नाहीं तर निघत नाहीं. तसेंच गजाच्या केसांना तेलाचा अगदीं स्पर्श होऊं देऊं नये. ही खबरदारी घेणें फार जरूरीचें आहे.

हीं तिन्ही वाद्यें वाजविण्यास गाणें येण्याची फार जरूरी आहे. गाण्याची नक्कल बरोबर यांत उतरावयाची असल्यानें गाण्याचा अभ्यास असल्यास फार चांगलें. वाद्य शिकण्यास संक्षेपानें दिलेली माहिती फार उपयोगी पडणारी आहे. तरी पण गुरुपासून शिक्षण घेतल्याशिवाय तरणोपायच नाहीं. पुस्तकाचा उपयोग विसरलें तर पाहण्यास, संग्रहास व प्रत्यक्ष सारीगम आणि लय पाहण्यास फारच होतो. संगीताचें शिक्षण पुस्तकावरून दिलें असतां अथवा घेतलें असतां खरी विद्या येत नाहीं ही सनातनी भ्रामक समजूत काढून टाकल्याशिवाय पुस्तकाची योग्यता पटणार नाहीं.

बाल–संगीत

भाग तिसरा

राग–केदार

या रागाला दोन मध्यम व दोन निषाद लागतात. गंधार वर्ज्य, आरोहांत रिषभ वर्ज्य. बाकी सर्व स्वर शुद्ध लागतात.

जाति—औडव-षाडव, वादी—मध्यम. संवादी—षड्ज.

रागाचे मुख्य अंग—सा म, म प, ध म॑ प म, मरे सा

आरोह—सा रे सा म, म प ध नि सां

अवरोह—सां नि ध प, म॑ प ध नि॒ ध प म॑ प ध प म, मरे सा

लक्षांत ठवण्याच्या गोष्टी—आरोहांत गंधार म गप असा कणस्वराने घेतात. मध्यमावर थांबून पंचमावर जातांना गंधाराला थोडासा स्पर्श करून जावें. प्रत्यक्ष गंधारावर थांबू नये. कोमल निषादाचा सुद्धा उपयोग फार कमी होतो. नाहीं घेतला तर रागाचें स्वरूप बिघडत नाहीं. अवरोहांत ध नि॒ ध प म॑ प ध प म असा नी कोमल येतो. वादी-संवादी स्वरांची जोडी सा म असे स्वर म्हटल्यामुळें रिषभ आरोहांत वर्ज्य करावा लागतो. सा रे सा म असे स्वर म्हणतात, पण तो अवरोहच होतो. हा राग रात्रीच्या पहिल्या प्रहरात गातात.

आलापः-- १ साम, मरेसा, साम, मप, प ध म॑पम, मरेसा

२ साम, मप, पध म॑पम, पधनीधम॑पधम॑पम, मपधम॑पम, मरेसा

३ साम, मप, पधम-पम, म-पधनीसां नीधम-प, धम-पम, मपधम मरेसा

४ पधम-पसां, सां रें नीसां, सां रें नीसां नीधनीध म- प ध म- प म,
म- प ध नीसांम, म- प ध प म मरेसा

५ प ध म- पसां, सां रें नीसां, सांमं मंरेंसां, रें नीसां नीधम-पधपम,
सपधम-पसांम, मपधम-पम मरेसा

पद १ लें राग—केदार, लक्षणगीत; झपताल

केदार राजे, निशि आदि-यामि, शोभे विमल मेल, उभय स-नि सुर येत ॥ ध्रु० ॥ म-स वादी संवादी रि ग नाहिं रोहीं, गान्धार जणुं नाहीं, रसिकासि सुख देत ॥ १ ॥ —कै. ना. मो. खरेकृत

म ऽ प ऽ धप म ऽ मरे ऽ सा	सा सा म ऽ म प ऽ ध म-प ऽ
के दा र रा जे .	नि शिं आ दि या मीं .
१ ३ + ०	१ ३ + ०

म-प ध नी सां रें सां नी सां सांध ऽ प	सां नीध प म-प म म मरे ऽ सा
शो . भे . . . वि म ल मे ल	उ भ य म नि सु र ये त
१ ३ + ०	१ ३ + ०

॥ अंतरा ॥

प प सां ऽ सां सां रें सां ऽ सां	नीध नी सां रें सां रेंसां सांध प ऽ
म स वा दी सं . वा दी	रि ग ना . हि रो . ही .
१ ३ + ०	१ ३ + ०

सां ऽ मं रें सां नी सां नीध ऽ प | म प ध नी सां ध म धप म मरे सा |
गां धा . र ज णु ना हीं | र लिका . . सि सु ख दे . त |
१ ३ + ८ १ ३ + ८

पद २ रें राग—केदार, झपताल

केदार गिरिशिखरीं । सानंद वसति करि । परि जगत् शिवसदा । वागवीं अंतरी ॥ ध्रु० ॥ पर्ण भूषण वरी ॥ १ ॥ ती अपर्णा सती । चित्र मुख विकृत अति । सुत युगुल तें धरीं । भस्ममय सदन करी । सहजसुख सेवितो । जागृतचि हृदयिं तो । भक्तजन दुःख हरी ॥ २ ॥ —श्री. खाजगीवालेकृत

म ऽ प ऽ धप म म मरे रे सा | म प ध नि ध म प धप म म |
के दा र गि रिं शि ख रीं | सा . नं . द व स ति क रि |
१ ३ + ८ १ ३ + ८

प ध प ध नी सां रें सां नी रेंसां ध मप | म प ध नी सां
प रि ज ग . . त् शि व स दा . | वा . . . .
१ ३ + ८ १

सांध नीम प म रे सा सा म प ध |
ग वी . अं . त रीं . . . |
३ + ८

॥ अंतरा ॥

प ऽ प सां ऽ सां सां रें सां ऽ | नी ध नी सां रें सां ऽ रेंसां निध मप |
प र्णं भू ष ण ब री | ती . अ प . र्णा स ती . |
१ ३ + ८ १ ३ + ८

सां ऽ सां मं रें नी सां रेंसां निध प | रें सां निध निध प मप ध प
चि त्र सु ख वि क्र त अ ति | सु त यु गु ल ते . . .
१ ३ + ८ १ ३ +

म मरे सा म प ध |
. ध री . . . |
. ८

'केदार' म्हणून पुढील आलाप कालापासून घेणें.

१ सा म ऽ मरे सा ऽ |
आ . . . |
+ ८

२ सा म प धप म मरे सा |
आ . . . . . . |
+ ८

३ सा म ऽ मं प ऽ | प ध म प म ऽ प ध नी ध मप म मरे सा
आ . . . . . | . . . .
+ ८ १ ३ + ८

४ प ध म प सां ऽ सां नी ध मप | ध म प म ऽ प ध नि ध
आ . . . . | . . . .
+ ८ १ ३

म प ध म प म प ध म प म मरे सा |
. . . . |
+ ८

५ प ध म प सां ऽ सां रें निसां | ऽ सां रें नी सां निधमप ध म
आ . . . . | . . . .
\+ ८ १ ३

प म म प ध म प म मरे सा |
. . . . |
\+ ८

६ प ध म प सां ऽ सां रें | निसां ऽ सां मं ऽमरें सां सां रेंनिसां
आ . . . . . . | . . . .
\+ ८ १ ३ +

निधमप ध म प | म ऽ म प ध म प सां म ऽ म पधपमरेसा ||
. . . . . | . . . .
८ १ ३ + ८

पुढें सर्व अंतरा म्हणून पुढील बोलतांना कालापासून घेणें

७ म प ध नि॒ ध प म प धप म म |
के . . . दा र गि रि शि ख रीं |
\+ ८

८ ध नी सां रें नी सां ध म प धप म म |
के . . . दा . र गि रि शि ख रीं |
\+ ८

९ सां मं रें सां नी सां रें सां निध ध प |
के . दा र गि . रि . शि ख रीं |
\+ ८

‘ केदार गिरीशिखरीं ’ म्हणून पुढील बोलताना समेपासून घेणें.

१० सा म म म प प ध म म प रें सां नी ध म प ^ध^प म म |
o o – o o o o o o o o o o o o o o o o |
के . दा र गि री शि ख रीं सा . नं . द व स ति क रि |
१ ३ + ८

११ सां रें सां नी ध प म प प ध नि ध प म प ध प म सा म
◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ o o o
के . . . दा . . . र गि . रि . शि . ख . री सा .
१ ३ +

म प प ध म म ^म^रे सा |
o o o o o o o o |
नं . द व स ति क रि |
८

‘ केदार ’ म्हणून पुढील ताना कालातून घेणें.

१२ सा सा म म प प ध ध प प म म प प म म रे सा नीं सा |
◡ |
आ . . . . |
+ ८

१३ म प ध नि ध प म प ध प म म प प म म रे सा नीं सा |
◡ |
आ . . . . |
+ ८

१४ म प ध नी सां रें सां नी ध प म प ध प म म रे सा नीं सा |
◡ |
आ . . . . |
+ ८

१५ म प ध नी सां मं रें सां नी रें सां नी ध प म म रे सा नीं सा |
◡ |
आ . . . . |
+ ८

१६ प ध म॑ प म प म म सा रे नीं सा सां रें सां नी ध प म॑ प
आ . . . .
१ ३

ध नी सां रें सां नी ध प म॑ प ध प म म प प म म रे सा
. . . .
+ ८

सारिगम

१७ म॑ प ध प म ध नि ध प म॑ प ध प म ध नी सां रें सां नी
१ ३ +

ध प म॑ प सां सां ध ऽ प म॑ प ध प म रे सा
८

१८ सा रे सा म ऽ म प म॑ ध प ऽ म ध नी सां रें सां नी ध प
१ ३

म॑ प सां ध ऽ प म॑ प ध प ऽ म प म ऽ रे सा रे ऽ सा
+ ८

पद ३ रें राग–केदार, तीनताल

जगीं शीलचि प्रिय सुजना। हत दैवें काल कठिण जरि येइ तयांना। शीलचि प्रिय सुजना ।। ध्रु० ।। गाधिज मुनिचें ऋण फेडाया। हरिश्चंद्र तो विकी स्वकाया। त्यागी वैभव नंदन जाया। सत्य करी परि अंतीं वचना ।। १ ।।

—श्री. घाणेकरकृत

म॒ प ध नी सां नी ध म॒ प ध प | म ध प म रे सा सा सा म प म॒
o o ⌣ ⌣ o o o o o o o | − o o o o − − o o o o
ज गिं शी . . . ल चि प्रि य सु ज | ना ह त दे . वें का ल क ठि न
\+ ७ १ २ + ७

ध प | म रे सा नीं रे सा ^नि^ध नी नी सां सां सां सां | ध नी सां रें सां
o o | − o o o o − − o o o o o o | ⌣ ⌣ ⌣ ⌣ ⌣
ज रि | ये इ त यां . ना शी ल चिं प्रि य सु ज | ना . . . .
१ २ + ७ १

नी ध प म॒ प म॒ रे ध नी सां नी ध म॒ प ध प | म S म प S
⌣ ⌣ ⌣ o o o o ⌣ ⌣ o o o o o o o | − o o − −
. . . . . ज गिं शी . . ल चि प्रि य सु ज | ना . .
२ + ७ १ २

॥ अंतरा ॥

म म म प प नी ध | सां सां सां नी रें सां नी ध S नी S सां रें |
− o o o o o o | o o − o o − o o o o o o − |
गां धि ज मु नि चें . | ऋ ण फे डा . या ह रि श्रं द्र तो |
\+ ७ १ २ + ७

नी सां S ^रें^सां ^नि^ध ^म॒^प म म प नी ध | सां सां सां नी रें सां
o o o o − − − − − o o | − o o o o −
रि की स्त्र का या त्या गी वै भ व | नं द न जा . या
१ २ + ७ १ २

मं रें रें सां नी ध प | म रे नीं रे सा ^नि^ध नी नी सां सां सां सां
− o o o o o o | − − o o − − o o o o o o
स त्य क री . प रि | अं तीं व च ना शी ल चि प्रि य सु ज
\+ ७ १ २ + ७

ध नी सां रें सां नी ध प म॒ प |
⌣ ⌣ ⌣ ⌣ ⌣ ⌣ ⌣ ⌣ o o |
ना . . . . |
१ २

———

राग—कामोद

या रागाला दोन मध्यम लागतात; बाकी सर्व स्वर शुद्ध.

जाति—संपूर्ण. वादी—पंचम. संवादी—रिषभ.

रागाचे मुख्य अंग—सा ^म^ रे प, ध प, ग म प ग म रे सा

आरोह—सा ^म^ रे प, प ^म^ ध ^म^ प सां

अवरोह—सां ^नि^ ध ^म^ प, ^प^ ग म प ^प^ ग म रे सा

लक्षांत ठेवण्याच्या गोष्टी—या रागांत दोन मध्यम येतात. पैकीं तीव्र मध्यम फक्त अवरोहांतच येतो. आरोहांत येईल तर दुसरा राग होईल. या रागाची वक्रगति असल्यानें 'सा रे ग म' असा आरोह किंवा 'म ग रे सा' असा सरळ अवरोह होत नाहीं. 'सा ^म^ रे प' किंवा 'प ग म रे सा' अथवा 'ग म प ग म रे सा' असे अवरोहांत आलाप संपवितांना स्वर म्हणावेत. या रागांत गंधार व निषाद हे स्वर कमी येतात. हा राग रात्रीच्या पहिल्या प्रहरांत गातात.

आलापः—१ सारेसा, सा ^म^ रेप, प ध म प, ^प^ ग म प ^प^ गमरेसा

२ सा ^म^ रेप, प ^म^ ध ^म^ प, ध म प, ^प^ ग म प ^प^ गमरेसा

३ सा ^म^ रेप, प, पध ^म^ पसां, सांध ^म^ प, पधम प, ^म^ रेप, ^प^ गमपगमरेसा

४ रे म प ध म पसां, सां ^नि^ रेंसां, रेंसांध ^म^ प, प ध म प सांध म प, प ध म प ध ^म^ प, ^म^ रेप ^प^ गमप, ^प^ गमरेसा

५ प ध म पसां, सां रें ^नि^ सां, मं रें ^नि^ सां, ^मं^ रेंपं ^पं^ गंमं रेंसां, रेंसांध म प, प ध म प सांध ^म^ प, ^म^ रेप, गमपगमरेसा

पद ४ थें राग–कामोद, लक्षणगीत; तीनताल

बुधजन गाती कामोदाला, प्रहरपूर्व निशि उभयहि मध्यम, इतर विमल सुर शोभति ज्याला ॥ ध्रु० ॥ प-रि वादी संवादी ल्याला। कुटिल ग-नी सुर दुर्बल झाला। रि-प सुरसंग सुखवि रसिकाला ॥ १ ॥

काव्य-कै. पं. ना. मो. खरेकृत

रे प प ध प म रे | सा रे सा ^म^रे प प प प ध ऽ प म़ प | ग म
० ० ० ० ‒ ० ० | ० ० ‒ ‒ ‒ ० ० ० ० ० ० ० | ० ०
बु ध ज न गा ती . | का . मो दा ला प्र ह र पू र्व नि शीं | उ भ
+ ७ १ ३ + ७ १

प ग म रे सा सा रे प प सां सां रें सां ध | प ध म़ प ग म रे सा
० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० | ० ० ० ० ० ० ० ०
य हि म . ध्य म इ त र वि म ल सु र | शो . भ ति ज्या . ला .
३ + ७ १ ३

॥ अंतरा ॥

रे प म़ ध प सां | सां सां सां रें सां सां सां सां मं रें सां सां | रें सां
० ० ० ० ‒ ‒ | ‒ ‒ ० ० ‒ ० ० ० ० ‒ ० ० | ‒ ०
प रि वा . दी सं | वा दी ल्या . ला कु टि ल ग नि सु र | दु र्ब
+ ७ १ ३ + ७ १

ध ^म^प ^म^रे रे प ध प सां ध प | म़ प ध प ग म रे सा
०. ‒ ‒ ० ० ० ० ‒ ० ० | ० ० ० ० ० ० ० ०
ल झा ला रि प सु र सं ग सु | ख वि र सि का . ला .
३ + ७ १ ३

पद ५ वें राग–कामोद, झपताल

अनाथासि त्राता। प्रभो नीरजाक्षा। असशि तूं देवा सुदक्षा ॥ ध्रु० ॥
तव ऐसी कीर्ति। सदा साधु गाती। मग होइ मजविषयीं। कांहीं उपेक्षा॥ १॥

काव्य–श्री. घाणेकरकृत

सा ^मरे प प ऽ ध ^धग ^मप म रे सा | सा म रें प ध प ^पग ^मप म
अ ना . था सि ना . ता . . . | प्र भो . नी . र जा . क्षा
१ २ + ८ १ २ + ८

रे सा | ^मरे प प ^मध ^मप सां ध ^मप ध ^धग म रे सा |
. . | अ स सि तूं . दे . वा सु द . क्षा . |
१ २ + ८

॥ अंतरा ॥

प प सां ऽ सां सां रें सां ऽ सां | ^निध ऽ सां रें सां सां ^रेंसां ^सांध
त व ऐ सि कीं . र्ती स | दा सा . धु गा . ती
१ २ + ८ १ २ + ८

^मप ऽ | सां मं ^मरें ऽ सां नी सां ^रेंसां ध प | सां रें ^सांध प ध ^धग
. | म ग हो ई म ज वि ष यिं | कां . ही . उ पे
१ २ + ८ १ २ +

^मप म रे सा |
. क्षा . . |
८

पुढील आलाप समेपासून घेणे.

१ सा ^मरे प ऽ ध ^मप ऽ ^पग म प ^पग म रे सा |
आ . . . . |
१ २ + ८

२ सा ^मरे प ऽ सां ध ^मप ^पग म प ^पग म रे सा |
आ . . . . |
१ २ + ८

३ सा मरे प ऽ मप ऽ प ध म प सां ऽ | सां ध मप ऽ ध म
आ . . . . | . . . . .
१ २ + ८ | १ २

प ऽ मरे प ग म प ग म रे सा |
. . . . |
\+ ८

४ प ध म प सां ऽ सां रें निसां ऽ सां रें नी सां सांध मप |
आ . . . . |
१ २ + ८

प ध म प सां ध मप ऽ ध म प ऽ मरे प पग म रे सा |
. . . . |
१ ३ + ८

५ प ध म प सां ऽ सां रें निसां ऽ मं रें निसां ऽ | सां रें नी
आ . . . . | . . .
१ २ + ८ | १

सां सांध मप ऽ प ध म प सां ग म प पग म रे सा |
. . . . |
३ + ८

पुढें सर्व अंतरा म्हणून अस्थाईतील 'अनाथासि' इतकें पद म्हणून पुढील बोलताना कालांतून घेणे.

६ ध म प ग म प मरे सा |
अ ना . था . सि त्रा ता |
\+ ८

७ सां ध प पग म प मरे सा |
० ० ० ० ० ० — —
अ ना . था . सि त्रा ता |
\+ ८

८ रें सां ऽ सांध ऽ प ग म प मरे सा |
० ० ० ० ० ० ◡ ◡ ० ० ०
अ ना था सि त्रा . . ता . |
\+ ८

९ मं रें सां सां रें नी सां ध प ग म प मरे सा |
० ० ० ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ० ० ०
अ ना . था . . . सि . त्रा . . ता . |
\+ ८

पुढील बोलताना समेपासून घेणें.

१० सा मरे प प ऽ ध ग म प प नी सां रें रें ऽ सां सांध प |
० ० ० ० ० ० ० ० ० — ० ◡ ◡ ० ० ० ० — —
अ ना . था सि त्रा . ता प्र भो . . नी र जा क्षा |
१ ३ + ८

प मं मं रें ऽ सां ऽ ध प सां ध प ग म प ग म प मरे सा |
० ० ० ० ० ० ० ० ० — ० ० ० ◡ ◡ ० ◡ ◡ ० ० —
अ स सि तुं दे वा . सु द . क्षा . . . . |
१ ३ + ८

११ रेंनिसां ऽ सांध ऽ प धमप मरे मप ध मप प नी सां रेंनिसा |
० ० ० ० ० ० — — ० ◡◡ ० ० ० ० ० ◡ ◡ ० —
अ ना था सि त्रा ता प्र भो . . नी . र जा . . क्षा |
१ ३ + ८

सां मं रें सां ऽ सां धमप सां ध प ग म प ग म प गमरेसा |
० ० ० ० — ० ० — ० ० ० ◡ ◡ ० ◡ ◡ ० ◡ ◡ ० ०
अ स सि तू दे . वा सु द . क्षा . . . . |
१ ३ + ८

१२ म म रे सा नीं सा मरे प प प नी सां रें रें सां मं मं रें सां
अ . ना . . . था . सि त्रा . . . ता . प्र . भो .
१ ३ +

नी सां सां रें नी सां ध प म प ध मप | सा म रे प ध प
. . नी . . . र . जा . . क्षा | अ म लि तूं दे वा
८ १ ३

रें सां ध प सां सां ध प प ग म रे सा |
सु द क्षा . सु . द क्षा सु द . क्षा . |
+ ८

पुढील ताना कालांतून घेणें.

१३ सा सा म रे प प ध ध म प ग म प प ग म रे सा नीं सा |
आ . . . . |
+ ८

१४ सा सा म रे प प ध ध म प सां सां ध प म प ग म रेसा |
आ . . . . |
+ ८

१५ प ध म प नी सां रें रें सां सां ध प म प ग म रेसा नींसा |
आ . . . . |
+ ८

पुढील ताना समेपासून घेणें

१६ प ध म प नी सां रें रें नी सां मं मं रें सां नी रें सां नी ध प
आ . . . . , ...
१ ३

म॒ प नी सां रें रें सां सां ध प म॒ प ग म प प ग म रे सा |
+ ८

१७ म॒ प ध म॒ प ध म॒ प नी सां रें नी सां रें नी सां गं मं पं गं
आ १ २

मं पं गं मं रें सां नी रें सां नी ध प म॒ प ग म रे सानींसा |
+ ८

सारिगम

१८ मरे प ध प म॒ प ग म प ग म रे सा रें सां ऽ सां ध प म॒
१ २ +

प ध प ऽ म॒ प ग म प ग म रे सा सा. |
८

१९ प ऽ ध प म॒ ध प म रे ऽ रें सां ऽ सां ध प ध प ऽ म रे
१ २ +

सां ध ऽ प ध प ऽ म॒ प ग म रे सा ऽ सा |
८

पद ६ वें राग–कामोद, त्रिताल

कविता नवयोषिता । रसिका सुख दे अलंकृता ॥ ध्रु० ॥
वर्णोज्ज्वला पदकोमला । सरसा मधुरा भावयुता ॥ १ ॥

—श्री. घाणेकरकृत

रे प ध म॑प ऽ म रे नि॑सा ऽ सा | म रे ऽ म रे प ध सां ध म॑ प
० ० ०   ० ० ० ०   ० ० ० | ० ० – ० ० – ० ० ◡ ◡ ०
क वि ता . न व यो षि | ता . र सि का सु ख दे . .
+   ७   १   ३   +

ध म॑प ऽ धप | म॑रे ग म प ग म प ग म ध म॑प
० ० ० ० | – ◡ ◡ ० ◡ ◡ ० ० ० ० ०
अ लं कृ | ता . . . . . . क वि ता .
७   १   ३   +

॥ अंतरा ॥

, प ऽ सां ऽ सां | रें , म रें नि॑सां ऽ रेंसां ध म॑प प रें सां
० ० ० ० ० ० | – ० ० ० ० ० ० – – ० ० –
व र्णो ज्ज्व | ला प द को म ला . स र सा
७   १   ३   +   ७

सां ध ध म॑प म॑ प ध म॑ प पम म प म रे नि॑सा ऽ सा |
० ० – ◡ ◡ ० ० ० – ◡ ◡ ० ० ० ० ०
म धु रा भा . . व यु ता . . न व यो षि | ता
१   ३   +   ७

पद ७ वें राग–कामोद, द्रुत एकताल

मधुर मुरली अधरिं आज कां । धरिशि माधवा ? मधुरव तव शिकवी ते बोल फोल खास जिवा ॥ ध्रु०॥ कुरु–समरीं ना वचन दिलें तूं । स्मरसि मच का ? । अभय देवोनि पांडवा ॥ १ ॥

—श्री. चौधरीकृत

रे म॑ प ध म॑ प ग म रे सा नीं सा | मरे ' प म॑ प पग म रे सा ||
० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० | ० ० ० ० ० ० ||
म धु र मु र लि अ ध रिं आ . ज | का ध रि शि मा . ध वा ||
१ ३ + ५ ६ | १ ३ + ५ ६

सा नीं पं पं नीं सा रे सा रे रे | म रे ग म ध प ग म रे रे सा ||
० ० ० ० ० ० ० ० ० | ० ० ० ० ० ० ० ० ० ||
अ धु र व त व शि क वी ते | बो ल फो . . ल खा . स जि वा ||
१ ३ + ५ ६ | १ ३ + ५ ६

॥ अंतरा ॥

प प सां सां सां रें सां ऽ | सांध नी सां रें निसां सांध म॑ प ऽ | प प
० ० ० ० | ० ० ० ० ० ० | ० ०
कु रु स म रीं . ना | व च न दि लें दूं . . | स्मर
१ ३ + ५ ६ | १ ३ + ५ ६ | १

नी सां रें रें रें निसां ऽ ध म॑ प | प सां मप ग म प गम रे सा ||
० ० ० ० ० ० ० | ० ० ० ||
सीं . . न च कां अ भ य | दे वो नि पां . . . ड वा ||
३ + ५ ६ | १ ३ + ५ ६

राग—हमीर

या रागाला दोन मध्यम लागतात, बाकी सर्व स्वर शुद्ध. आरोहांत पंचम वर्ज्य.

जाति—षाडव संपूर्ण. वादी—धैवत. संवादी—गंधार.

रागाचे मुख्य अंग—ग म निध निध प ग म रे सा

आरोह—सा रे ग म निध नी सां

अवरोह—सां नी ध प म॑ प ग म रे सा

लक्षांत ठेवण्याच्या गोष्टी—आरोहांत पंचम वर्ज्य करून आरोह

सा रे ग म ^नि^ध नी सां असा म्हटला जातो. आरोहांत पंचम घेतला तर तीव्र मध्यमापासून आलाप प्रारंभ करावा. जसे—' म॑ प ध नी सां ' निषादावर जास्त थांबू नये. हा राग रात्री गातात.

आलापः-- १ सा रे गम^म^रेसा, सा रे ग मप^प^गमरेसा

२ सारेगम^नि^ध^नि^धम॑प, पधम॑प^प^ग^म^रे, गमपगमरेसा

३ सा रे ग म^नि^ध^नि^धसां, सां रेंसां, सां रें नीसां^सां^धम॑प, ग मध म॑प, ^प^गमरे, ग मप^प^गमरेसा

४ सा रे ग म^नि^ध^नि^धसां, सां रेंसां, सां रें गं मं ^मं^रेंसां, सां रें नी सां^सां^धम॑प, म॑ प ध नी सांगमधम॑प, ^प^गमरेसा

५ पगमरेसा, ध^म॑^प^प^गमरेसा, सां^नि^धम॑प, रेंसांमं रेंसां, सां^नि^ध म॑प^प^गमरेसा

पद ८ वें राग–हमीर, लक्षणगीत; तीनताल

ऐकुनि राग हमीर, घालें आजी। चलन जयाचें विमल सुरी नटलें घालें ॥ ध्रु० ॥ सुर नाहीं पंचम आरोहीं। उभयहि मध्यम येती पाहीं। येईं वमकत वादी धैवत। गा संवादी प्रगटवि मग रस वीर गानीं ॥ १ ॥

काव्य–कै. पं. ना. मो. खरेकृत

म॑	प	ध^म॑	प^प	ग	म	|	^नि^ध	ऽ	नी	नी^रें^सां		नी	ध	सां	रें	सां	नी	ध	प	म॑
—	०	०	—	०	०	|	०	०	०	०	०	०	०	०	◡	◡	◡	◡	◡	◡	◡
ऐ	कु	नी	रा	ग	ह	|	मी		र	घा	.	ले	.	आ	.	.	.	.	.
+		०					१			३			+							

प ग म प मरे सा | सा सा म ग प प म॑ म॑ प ध म॑प पग म |
. . . . जी . | च ल न ज या चें वि म ल सु रि न ट |
७ १ ३ + ७

निध ऽ नी रेंसां नी ध म॑ प ध म॑प पग म |
लें धा . लें . ऐ कु नि रा ग ह |
१ ३ + ७

॥ अंतरा ॥

प प प सां सां सां सां सां सां रें सां | सांध नी सां रें सां रें रें
सु र ना हीं पं च म आ रो . हीं | उ भ य हि म ध्य म
१ ३ + ७ १ ३

सां रेंसां सांध प | मं रें सां रें सां नी निध प ग म ध ध ध | ग ग
ये ती पा हीं | ये ई च म क त वा दीं . वै . व त | गीं सं
+ ७ १ ३ + ७ १

म ध म॑ प ग म प ग म रे सा सा | निध ऽ नी नी रेंसां नी ध
वा . दी . प्र ग ट वि म ग र स | वी र गा . नीं .
३ + ७ १ ३

पद ९ वें राग–हमीर, झपताल

काल जाई विफल। स्वहित घे साधुनि। एक पलही परत। येई कां मागुनी ॥ध्रु०॥ करिं कांहीं सुविचार। सौख्यासि आधार। व्हावया भव-पार। स्मर हरि तो मनीं ॥ १ ॥

—कै. सहस्रबुद्धे कृत, मिरज

ग म ^नि^ध ^नि^ध नी सां नी ध नी ^ध^म प | ^प^ग म ध म प ग म रेसाऽ |
का . . ल जा . ई . वि फ ल | स्व हि त वे . सा . धुनि |
१ २ + ८ १ २ + ८

सा ऽ सा म रे ग म ध म प | ध नी सां रें ऽ सां नी सां ^नि^ध ^म^प |
ए क प ल ही . प र त | ये . ईं का मा . गु नी . |
१ २ + ८ १ २ + ८

|| अंतरा ||

प प सां ऽ सां सां रें सां ऽ सां | नी ध नी सां रें नी सां ^नि^ध ऽ प |
क रिं कां ही सु वि चा र | सौ . ख्या . सि आ . धा र |
१ २ + ८ १ २ + ८

सां ऽ सां गं मं रें सां ^नि^ध ऽ प | रें सां ^नि^ध ^नि^म प ग म प ^म^रे सा |
व्हा व या . भ व पा र | स्म र ह री . तो . म नीं . |
१ २ + ८ १ २ + ८

आलाप

१ सा सा रे ऽ सा ऽ सा रे ग म प ^प^ग म ^म^रे सा |
आ . . . . |
१ २ + ८

२ सा रे ग म ^नि^ध ^नि^ध म प ऽ प ध म प ऽ ^प^ग म रे | ऽ रे
आ . . . . | .
१ २ + ८ १

ग म ध ऽ ^म^प ^प^ग म रे ऽ ग म प ग म रे सा |
. . . . |
२ + ८

३ सा रे ग म ^नि^ध ^नि^ध सां ऽ सां नी ध म प ग म ^नि^ध ऽ |
आ . . . . र . |
१ २ + ८

ध नी रें सां ^नि^ध ऽ ^म^प ^प^ग म रे ऽ ग म प ग म रे सा |
. . . . |
१ २ + ८

४ सा रे ग म ^नि^ध ^नि^ध सां ऽ सां रें ऽ ^नि^सां ऽ सां रें गं मं |
आ . . . . |
१ २ + ८

मं रें ^नि^सां ऽ सां रें नी सां ^नि^ध ^म^प ऽ म प ध नी सां ग ऽ म |
. . . . |
१ २ + ८

ध ^म^प ऽ प ध म प ^प^ग ^म^रे ऽ ग म प ग म रे सा |
. . . . |
१ २ + ८ .

पुढील बोलताना चौथ्या मात्रेपासून घेणें

५ ग म ^नि^ध ^म^प ग म प ग म रे सा सा |
का . . लजा . . ई . वि फ ल |
+ ८

६ ध नी ध ध नी सां नी ध ’ ध नी सां रें ऽ सां नी ध प ग म |
का . . . . . ल . जा . . . . ई . . . वि फ ल |
+ ८

७ म॑ प ध नी सां रें गं मं ऽ रें नी सां रें सां नी ध नी ध म॑ प
◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ o o ◡ ◡ ◡ ◡ o o o o o o
का . . . . ल जा . . . ई . . वि फ ल
\+ ८

पुढील बोलताना समेपासून घेणें

८ ग म ध म॑ प ग म प रे सा ग म [नि]ध नी सां [नि]धनीधम॑प
o o o o o o o o o o o o o o o o o o o
का . ल जा . ई . वि फ ल स्त्र हि त घे . सा.धुनी .
१ २ + ८

९ सा ध ध[नि]ध नी नी[रें]सां[नि]ध म॑ प ग म ध म॑ प ग म रेसा
o o o o o o o o o o o o o o o o o o –
का . ल जा . ई . वि फ लस्त्र हि त घे . सा . धु नी
१ २ + ८

म रे रे ग म ध ऽ प म॑ प ध नी[रें]सां ध प ग म प गमरेसा
o o o o o o o o o o o o o o o ◡ ◡ o ◡◡oo
ए . क प लही प र त ये . इ का . सा . . गु.नी .
१ २ + ८

१० नी नी ध प म॑ प ग म ध ध म॑ प ग म प प ग म रे सा
◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡
का . . . ल .जा . . . ई . . . वि . फ . ल .
१ २

सा सा म म रे सा रे ग म ध म॑ प ध नी रें सां नी ध म॑प
◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡◡
स्व . हि . त . घे . . . सा . . . . . धु . नि .
\+ ८

ध नी सां रें गं रें सां नी ध नी सां रें सां नी ध नी ध प म॑ प
◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡◡
ए . . . क . प . ल . ही . . . प . र . त .
१ २

ग म ध ध म॑ प ध नी सां रें सां नी ध प म॑ प ग म रे सा
ये . . . इ . का . . . मा . . . गु . नी . . .
+ ८

२१ सं रें सां ध नी सां ऽ रें सां नी ध नी ध म॑ प ग म रे सा
का . ल जा . ई वि फ ल स्व हि त वे . सा . धु नी
१ ३

म रे ग म ध ऽ प म॑ प ध नी सां रें ऽ सां नी ध म॑ प
ए क प ल ही प र त ये . इ का मा . गु नी .
+ ८

पुढील 'ताना' कालांतून घेणें

२२ ' सा रे ग म ध ध म॑ प ग प म म रे सा नीं सा
आ . . . .
१ ८

२३ सा रे ग म ध ध म॑ प ध नी सां नी ध प म॑ प ग म रे सा
आ . . . .
+ ८

२४ सा रे ग म ध ध म॑ प ध नी सां रें सां नी ध प म म रेसा
आ . . . .
१ ८

पुढील ताना समेपासून घेणें

२५ सा रे ग म ध ध म॑ प ध नी सां रें सां नी ध प म॑ प ध नी
आ . . . .
१ ३

सां रें मं मं रें सां नी रें सां नी ध प म प ग म रे सा नीं सा

\+ ८

१६ म प ध नी सां रें सां नी ध प म प ध नी सां रें गं रें नी सां

आ

१ २

सां रें गं मं पं पं गं मं रें सां नी रें सां नी ध प म प ग म

\+ ८

१७ सां रें सां नी ध प म प ध ध म प ग म रे ग म ध म प

आ

१ २

ग म रे सा ध ध म प रें रें सां नी मं मं रें सां नी ध म प

आ

\+ ८

सारिगम

१८ सा रे ग म ध ध ऽ प म प ग म रे सा ऽ सा रे ग म ध

१ २

ऽ ध म प ध नी सां रें ऽ रें सां नी ध प ऽ प ग म रे सा

\+ ८

१९ सां मं रें सां रें सां नी सां नी ध नी ध प ध प म प म ग म

१ ३

रें सां रें सां नी ध प रें सां नी ध प रें सां नी ध प ।

\+ ८

पद १० वें राग–हमीर, द्रुत एकताल

जनन मरण भ्रमण चुकवि हे रामा । विनवि तुजसि दीननाथ ॥ध्रु०॥

भव हा सारा मोह पसारा । गमत खरा मज विकल करित ॥ १ ॥

काव्य–कै. नारायण विष्णु सुकथनकरकृत

निध	नी	ध	रेंसां	नी	ध	म	प	ध	प	पग	म	|	निध	ऽ	म	प	ध	नी	सां	नी
ज	न	न	म	र	ण	भ्र	म	ण	चु	क	वि	|	हे		रा	.	.	.	.	.
१				३		+		५		६			१		३					+	

ध	म	प	ऽ	|	पग	ग	म	ध	ध	प	पग	म	प	मरे	ऽ	सा
मा	.	.		|	वि	न	वि	तु	ज	सि	दी	.	न	ना		थ
५		६			१			३			+		५		६	

॥ अंतरा ॥

प	प	सां	सां	सां	निध	नी	सां	रें	|	सां	रेंसां	नी	सां	गं	रें	मं	गं	रें	सां	नी	|
भ	व	हा	सा	रा	मो	.	ह	प	|	सा	.	रा	ग	म	त	ख	रा	.	म	ज	|
१		३	+	५	६					१			३			+		५		६		

निध	नी	सां	गंरें	सां	निध	म	प	ध	प	पग	म	|
वि	क	ल	क	रि	त	भ्र	म	ण	चु	क	वि	|
१			३			+		५		६		

राग–पिलू

या रागाला दोन गंधार, दोन धैवत व दोन निषाद लागतात. बाकी स्वर शुद्ध लागतात.

वादी—गंधार. संवादी—निषाद. जाति—ओडव-सम्पूर्ण.

रागाचें मुख्य अंग—ग म ध् प मग् रेसा नीं सा

आरोह—सा ग म प ध नि् ऽ ध प, ग म प नी, सां

अवरोह—सां नि् ध प, ध् प मग् रेसा नीं सा

लक्षांत ठेवण्याच्या गोष्टी—या रागाचें चलन वक्र गतीचें होते, या रागाला पूर्वी रिषभ कोमल लावण्याचा प्रघात असे. हल्लीं तो प्रघात कमी झाला आहे. याही रागाला सर्व स्वर दोन दोन लावण्याचा प्रघात पडला आहे. भैरवीपेक्षां या रागाला दोन दोन स्वर (कोमल व शुद्ध आणि तीव्र व शुद्ध) लावण्यानें फारसा बिघाड होत नाहीं. शुद्ध धैवताबरोबर कोमल निषाद घेतलाच पाहिजे. शुद्ध निषाद घेतांना धैवत आरोहांत वर्ज्य करावा तसेंच अवरोहांत सां नि् ध प म्हणून ध् प अशा तऱ्हेनें कोमल धैवत घ्यावा व पुढें ध प ला जोडून कोमल गंधार घेऊन ध् प मग् रेसा नीं सा असा आलाप संपविला जातो. शुद्ध गंधार आरोहांतच घ्यावा, अवरोहात घेऊं नये. आरोहांत रे व ध सुद्धां घेऊन आलाप करतात. या रागांत ठुंवरी, भजनें, भक्तिरसाचीं पदें, करुण शृंगाराचीं पदें म्हटलीं जातात. संकीर्ण जातीचा राग आहे. दोन प्रहरीं किंवा रात्री हा राग गातात.

आलापः— १ नीं सा रे ग् रे नींसा, सा रे ग प मग, गरेम ग्ग् रे नींसा

२ सा ग म प ग मप, म^ध पनि्धप, ग प मग^रे ग, सा ग म पधु^म प, म ग्ग्, रे नीं सा

३ सा ग म प ध म पनि्धप, ग म पनीसां, सांनि्धप, ग प म ग ^रे ग, सा ग म प ग म धु प^म ग् रे सानींसा

४ नीं सा ग म पनी, प नी सांगं्^रें सां, ^नि सां^नि सां नी सां रें सांनि् धप, ग म पसांपनि्^नि धप, ग प मग^रे ग, सागमप^म ग्^रे सानींसा

५ नीं सा ग म प नी सांगं्, रें सांनीसां, नी सां रें गं्, सां रें गं मंगंगं् रें नीसां, सांनी^रें सां रेंनि्धप, प ध म पसांप, नि्धमग प म ग^रे ग, सा ग म पधू^रे परेमरेमधू^रे प^म ग्रेसानींसा

पद ११ वें राग–पिलु, लक्षणगीत; तीनताल

मधुर राग पिलु झाला, सकलहि मृदुल शुद्ध सुर घेऊनि ल्याला ।।ध्रु०।। ग-नि वादि संवादी झाला, मध्य, तार-चलनी आळविला ।। १ ।। प-ग संगत सप्तम न्यासाला, घेउनि प्रगल्भ करुणरसाला ।। २ ।। आरोहणिं शुद्ध सुरी नटला, तोचि विलोमी कोमल ल्याला ।। ३ ।।

काव्य –कै. पं. ना. मो. खरेकृत

प	नि्	प	^म ग्	ऽ	रे	सा	नीं	सा	सा	ग्	ग्	^रे सा	सा	सा	ग	म	प	ऽ	प
०	०	०	०	०	०	०	०	–	–	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
म	धु	र	रा		ग	पि	लु	झा	ला	स	क	ल	हि	मृ	दु	ल	शु		द्ध
+				७				१			२			+					०

ग	म	प	ध	नि्	ध	प	ग	प	म	ग	रे	ग
०	०			०	०	०	०	०				
सु	र	घे	.	.	उ	नि	ल्या	.	ला	.	.	.
		१					२					

॥ अंतरा ॥

ग म प नी नी नी | सां सां नी सां गं़ रें सां सां रें नि़ ध प ग म |
o o o o – – | – – ◡ ◡ o – – o o o o o o
ग नि वा . दी सं | वा दी क्षा . . ला म ध्य ता . र च ल |
\+ ७ १ २ + ७

प ध सां नि़ ध प ध़ धप मग़ रेंसा
◡◡ o o o o o o o o
णी . . आ ळ वी . ला .
१ २

पद १२ व राग–पिलु, तीनताल

विरहें झुरे हरि राधिका । करुणा तुला लव ये न का ॥ ध्रु० ॥ प्रेमा तुवां निज दाविला । तो लोपला वरि ही कुशंका ॥ १ ॥

–श्री. वाणेकरकृत

’ ध़ प मग़ ऽ रेंसा | सा ’ ग़ ग सा रे ग म म ग रेंसा ’ रे म प
o c o o o o | – c o o ◡ ◡ ◡ ◡ o o o o o o ◡
वि र हें झु | रे ह रि रा . . . धि का . क रु णा
७ १ २ + ७

ध सां नी ध | प ’ प ध प म प म ग रे ग
◡ ◡ ◡ o | – o o o o o o ◡ ◡ ◡ ◡
. . . तु | ला ल व ये . न का . . .
१ २ +

॥ अंतरा ॥

’ म ऽ प नी नी | सां ’ नी सां नी सां रें गं़ रें सां ’ सां ऽ नी
o o o o o o | – o o o ◡ ◡ ◡ ◡ o – o c o ◡
प्रे मा . तु | वां नि ज दा . . . वि ला तो लो
७ १ २ + ७

सां रें रेंसां | नि़ ध प नि ध प ध प ग प म ग ध़ प मग़ ऽ रेंसा | सा
◡ o c | o o o o c o o o o c ◡ ◡ o o o o o o | –
. . प | ला . . व रि ही . कु शं . का . वि र हे झु | रे
१ २ + ० १

" घिरहें झुरे ' इतके पद म्हणून पुढील आलाप ३ ऱ्या मात्रेपासून घेणें

१ नीं सा ऽ नीं सा ग् ^रे^सा
○ ○ – ◡ ◡ ○ ○
आ . . . . . .
३ +

२ नीं सा रे ग् ऽ सा रे ग म ग ऽ सा ग म प | ऽ ग प म ग
◡ ◡ ◡ – ◡ ◡ ◡ ◡ – – ◡ ◡ ◡ ◡ | – ◡ ◡ ◡ ◡
आ . . . . | . . . .
३ + ७ १

^रे^ग सा ग म प ^म^ग् रे सा
– ◡ ◡ ◡ ◡ ○ ○ ○
. . . .
३ +

३ नीं सा ग म प ऽ प ध म प नि् ध प | ग प म ग ^रे^ग सा ग
◡ ◡ ◡ ◡ – – ◡ ◡ ◡ ◡ ○ ○ – | ◡ ◡ ◡ ◡ – ◡ ◡
आ . . . . | . . . .
३ + ७ १ ३

म प धू धू प ^म^ग् ^रे^सा
◡ ◡ ○ ◡ ◡ – ○
. . . .
+

४ नीं सा ग म प ध नि् ध प ऽ ग म प ध नि् सां प | ऽ ग प
◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ○ ○ ○ – ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ○ | – ◡ ◡
आ . . . . | . .
३ + ७ १

म ग ^रे^ग सा ग म प ^म^ग् रे सा
◡ ◡ – ◡ ◡ ◡ ◡ ○ ○ ○
. . . .
३ +

५ नीं सा ग म प नी ऽ ऽ प नी सां गं रें सां ऽ | निसां नी सां
आ
२ + ० १

रें सां नि ध प प ध म प नि ध प ग प म ग | रेग सा ग
२ + ० १

म प ध धप रे म ध धप मग रेसा
२ +

६ ग म प नी सां गं ऽ रें नी सां ऽ सां रें गं मं गं गं ऽ | मं गं
आ
२ + ० १

गं रें नी सां ऽ सांनी रेंसां रें नि ध प ऽ | प ध म प सां प
२ + ० १

ऽ प ध म प नि ध प ग प म ग रेग | सा ग म प ध धप
२ + ० १

रे म रे म रे म ध धप मग रेसा
२ +

१३ मात्रेपासून पुढील बोलताना घेणें

७ ' ग़् ग़् सा रे ग म ग ग रेसा
○ ○ ○ ◡ ◡ ◡ ◡ ○ ○ ○
वि र हें . . . झु रे .
३ +

८ ' प प रे म प धु प मग़् रेसा
○ ○ ○ ◡ ◡ ◡ ◡ ○ ○ ○
वि र हें . . . झु रे .
३ +

९ ' नि़ नि़ प ध नि़ सां नि़ ध प म ग़ु रे सा
○ ○ ○ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ○
वि र हें . . . झु . रे . . . . .
३ +

१० ' ग म प नी सां रें गुं रें सां नि़ ध प म ग़ु रे सा
○ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡
वि . र . हें . . . झु . रे . . . . . .
३ +

'विरहें झुरे हरि राधिका' म्हणून पुढील बोलताना ५॥ मात्रेपासून घेणें

११ ' ग म प नी नी | सां ' नी सां नी सां रें गुं रें सां ' नी
○ ○ ○ ○ ○ ○ | – ○ ○ ○ ◡ ◡ ◡ ◡ ○ – ○ ○
वि र हें . झु | रे ह रि रा . . . धि का क
० | १ २ +

सां नी सां रें रेंसां | नि़ ध प नि़ ध प ध प ग प म ग रेग
○ ◡ ◡ ○ ○ | ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ◡ ◡ ◡ ◡ ○
रु णा . . तु | ला . . ल व ये . न का . . . .
० | १ २ +

१२ ' नि़ नि़ नि़ ऽ नि़ | नि़ सां नि़ ध प प नि़ ध प म ध प म
○ ○ ○ ○ ○ ○ | ◡ ◡ ◡ ◡ ○ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡
वि र हें झु | रे . . . . ह . रि . रा , . .
० | १ २

ग् रे स ग् रे सा रे म प नी नी | सां ' सां रें सां नि् ध सां
धिका . . . . क रुणा . तु | ला ल . व . ये .
\+ ७ १ ३

नि् ध प प ध प स रे म
. . . न का . . . . .
\+

'विरहें झुरे' म्हणून पुढील ताना ३ ऱ्या मात्रेपासून घेणें

१३ नीं सा ग म प ध नि् ध प म ग् रे सा
आ . . . .
३ +

१४ नीं सा ग म प नि् सां नि् ध प म ग् रे सा
आ . . . .
३ +

१५ ग म प नी सां रें सां नि् ध प म ग् रे सा
आ . . . .
३ +

१६ ग म प नी सां रें गं् रें सां नि् ध प म ग
आ . . . .
३ +

१७ ग म प नी सां मं गं् रें सां नि् ध प म ग
आ . . . .
३ +

१८ सां रें सां गुं रें सां नि् सां नि् रें सां नि् ध नि् ध सां नि् ध
आ . . . .
३ + ०

प ध प नि् ध प | म प म ध प म ग म ग प म गु रे गु रे म
. . . . . . | . . . .
१ २

गु रे सा नीं सा
. . . . .
+

सारिगम

१९ प म ग म प ग म प ध नि् सां प ग म प नी सां रें गुं रें
३ + ०

सां नी | सां रें ऽ सां नि् सां ऽ नि् ध प ऽ प धु प म गु
१ २

ऽ गु रे सा नीं सा
+

२० प धु प म गु ऽ रे नीं सा ऽ सा ग म प नी ऽ नी प नी सां
३ + ०

गुं ऽ रें | नी सां ऽ सां रें सां नि् ध प धु प म गु रे प म गु रे सा
१ २ +

पद १३ वें राग–पिलु, तीनताल

रुसला कां तरि नंदकुमार । मंजुळ मुरली अधरीं न धरिली करितो व्रजिं न विहार ।।ध्रु०।। विनवि राधिका सोडि अबोला हृदय तुझें हळुवार ।।१।।

–सौ. संजीवनी मराठेकृत

रे म प ध सांनि् ध प ध् प मग् रेसा नीं | सा ऽ निं सा ग् रेसा
○ ○ ◡ ◡ ○ ○ ○ ○ ○ – ○ ○ | – – ◡ ◡ ○ –
रु स ला . . कां . त रि नं द कु | सा . . . र
३ + ७ १ २

' ग् ग् ग् रे मग् रेसा | ग म नि् प मग् ग् रेसा स प निसां नि् ध प ध
○ ○ ○ ○ ○ ○ – | ○ ○ ○ ○ ○ ○ – ○ ○ – ○ ○ ○ ○
मं जु ळ मु र ली | अ ध रिं न ध रि ली क रि तो व्र जिं न वि
+ ७ १ २ + ७

ग प म ग रेग ग रे म प ध सांनि्
◡ ◡ ◡ ◡ ○ ○ ○ ○ ◡ ◡ ○
हा . . . . र रु स ला . .
१ २

।। अंतरा ।।

म म प नी सां नी सां | प नी सां रें सां रें सांनि् ध प सां सां सां
○ ○ ○ ○ ○ ○ – | ◡ ◡ ◡ ◡ ○ ○ – ○ ○ ○ ○ ○
वि न वि रा . धि का | सो . . . डि अ बो ला . हृ द य
+ ७ १ २ +

रें सांनि् ध प | ग प म ग रेग ग
○ – ○ ○ | ◡ ◡ ◡ ◡ ○ ○
तु झें ह ळु | वा . . . . र
७ १

पद १४ वें राग–पिलु, ताल–धुमाळी

मायेचा हा पसारा। मोहाचा व्याप सारा। मी कां नेणला। सुख खोटे मायिक। कसा झालो कामुक। राघव श्याम सुंदर। मी कां नेणला॥धृ०॥ सकल हृदय माझा स्वामी। कधिंही नाठविला कामीं। दीनबन्धु धनि माझा मी कां नेणला॥ १॥

काव्य–नाटककार कै. वासुदेवशास्त्री खरेकृत, मिरज

ग म | प ध प ध नि॒ ऽ ध प ध | प ग म ग ऽ ग म | प ध प ध
○ ○ | ○ ○ ◡ ◡ ○ ○ ○ ○ ○ | ◡ ◡ ○ — — ○ ○ | ○ ○ ◡ ◡
मा . | ये . चा . . हा . प | सा . . रा मो . | हा॰. चा .
४ १ २ + ४ १ २ + ४ १ २

सां नि॒ ऽ ध प ध | प ग म ग ग म प नि॒ध॒ | प म मग॒ रे ग॒ रेसा
○ ○ ○ ○ ○ | ◡ ◡ ○ — ○ ○ ○ ○ | ○ ○ ○ ○ ○ ○
. व्या . प | सा . . रा मी . . . | . . कां . . ने
+ ४ १ २ + ४ १ २ +

ऽ नीं | सा नीं नीं ऽ नीं ऽ नीं | सा ग॒ रे म ग॒ रे निंसा | ऽ ग ग
○ ○ | — ○ ○ ○ ○ ○ ○ | ○ ○ ○ ○ ○ ○ — | — ○ ○
ण | ला सु ख खो टे | मा . . . यि . क | क सा
४ १ २ + ४ १ २ + ४ १ २

ऽ ग ऽ ग | ग म ग म प प प | ऽ नि॒ ऽ नि॒ ऽ नि॒ | नि॒ ऽ ध प
○ ○ ○ ○ | ○ ○ ◡ ◡ ○ — — | — — ○ ○ ○ ○ | — — ○ ○
झा लो | का . . . . सु क | रा घ व | श्या म .
+ ४ १ २ + ४ १ २ + ४ १ २ +

प म | म ग ग सा ग म प नि॒ध॒ | प म ग॒ रे ग॒ रेसा ऽ नीं | सा
○ ○ | ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ | ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ | —
सुं . | द . र . मी . . . | . . कां . . ने ण | ला
४ १ २ + ४ १ २ + ४ १

॥ अंतरा ॥

म ग म प प ध | नी सां रें सां नी सां | ऽ नि॒ ध ध ध ऽ नि॒ |
ο ο ο ο ο ο | – ο ο ο ο – | – ο ο ο ο ο ο |
स क ल हृ द य | मा झा . स्वा . मी | क धि ही ना ठ |
२ + ४ १ २ + ४ १ २ + ४

प ध नि॒ सां नि॒ ध प | सां नी सां ऽ सां नि॒ नि॒ | ध प प म ग म
ο ο ο ο ο ο – | – ο ο ο ο ο ο | ο ο ο ο ο ο
वि . ला . कां . मी | दी न बं धु ध नि | मा . झा . मी .
१ २ + ४ १ २ + ४ १ २ +

प नि॒ध॒ | प म ग॒ रे ग॒ रेंसा ऽ नीं | सा ऽ ऽ
ο ο | ο ο ο ο ο ο ο ο | – – –
. . | . . कां . . ने ण | ला
४ १ २ + ४ १ २ +

राग—दुर्गा

या रागाला गंधार व निषाद वर्ज्य, बाकी सर्व स्वर शुद्ध आहेत.

जाति—ओडव. वादी—रिषभ. संवादी—धैवत.

रागाचें मुख्य अंग—म प ध मरे, रेंध सा

आरोह—सा रे म प सांध सां अवरोह—सां ध पम मरे, रेंध सा

लक्षांत ठेवण्याच्या गोष्टी—आरोहांत धैवतावर व अवरोहांत रिषभावर थांबावे म्हणजे रागाचें शुद्ध स्वरूप वादी-संवादी स्वरानें दिसतें. त्याचप्रमाणें वादी-संवादी स्वरांइतकेच महत्वाचे दुसरे स्वर षड्ज व पंचम आहेत. त्याहि स्वरांवर रागाचे आलाप संपवितांना थांबावें लागतें. जसें—'ध म मरे प' 'मरे म रे, रेंध सा' असे स्वर म्हणताना सा व प चे महत्व लक्षांत येईल. हा राग रात्री दुसऱ्या प्रहरांत गातात.

आलापः— १ सारे रेधंसा, सारेम मरे, मरे रेधंसा, सा मरेप, म प धम मरे, रेधंसा

२ सा रे म प धमरे, प, म प धसां सांध, पम मरे, रेम पमरे, रेधंसा

३ सा रे म प ध सां रेंध सांधसां, सांधसां रें, रेंसांसांध पमरे, रे म प ध म पध पम मरे, रेधंसा

४ सा रे म प ध सां रेंधसां, सां रेंमं मरें, रेंधसां, धसां ध सां रें सां ध प म मरे, रे म प ध सां रें, रेंध प म म मरे, रेधंसा

पद १५ वें राग–दुर्गा, लक्षणगीत; द्रुत एकताल

करुनि दूर ग-नि सुरास। गाती विमल सुरांना। नटविती दुर्गा रागिणीला समयीं मध निशीला ॥ध्रु०॥ ऋषभ अंश ज्याला। धैवत संवदला केला विषद मध्यम सुराला सा ध म रे सा रे ध सा ॥१॥ कै. पं.ना.मो.खरेकृत

ध	ध	ध	पम	ऽ	म	रे	सा	रे	प	ऽ	प	म	मरे	सा	सा	सा	रे	रेधं	सा	सा
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	–	–	०	०	०	०	०	०	–
क	रु	नि	दू		र	ग	नि	सु	रा		स	गा	ती	वि	म	ल	सु	रां	.	ना
१		३	+		५		६					१		३	+		५		६	

सा	रे	म	प	ध	सांध	सां	रें	सां	ध	धं	पम	प	ध	धपम	म	रे	सा	रेधं	सा
०	०	०	०	–	०	०	०	०	०	०	–	०	०	–	०	०	०	०	०
मं	ट	वि	ती	दु	र्गा	.	रा	.	गि	णी	ला	स	म	यीं	म	ध	नि	शी	ला .
१		३	+		५		६				१		३	+		५		६	

॥ अंतरा ॥

म म प ध ऽ प सां ध सां सां सां रें | मं रें सां रें रें सां ध सां ध प |
० ० ० ० ० ० ० ० – ० ० | ० ० – ० ० – ० ० ० ० |
ऋ ष भ अं श ज्या . ला धै . | व त सं च द ला के . ला . |
१ ३ + ५ ६ १ ३ + ५ ६

प ध ध^प म ऽ^म रे रे सा^रे धं सा | सां सां ध ऽ म^म रे सा रे ऽ^रे धं सा |
० ० ० ० ० ० ० ० ० – – | ० ० ० ० – ० ० ० ० – |
वि प द म ध्य म सु रा ला | सा ध म रे ला रे ध सा |
१ ३ + ५ ६ १ ३ + ५ ६

पद १६ वें राग—दुर्गा, झपताल

तु झिया सुगुणगानीं। रमु दे सतत वाणि। याचना प्रभुचरणीं। करित मन शुभदिनीं॥ ध्रु०॥ विपदा भवि अमित। करिति मति भयभीत। आधार जगतांत। नामनौका गणीं॥ १॥ —सौ. संजीवनी मराठेकृत

रे ध ध^प म प ध^प म^म रे ऽ सा | ^रे धं सा^म रे म^म रे म प म प ध^प म |
– – – – – – – – – – | – – – – – – – ० ० – – |
तु झि या . सु गु ण गा नीं | र मु दे . स त त वा . . णी |
१ ३ + ८ १ ३ + ८

^म रे ऽ म प ऽ ध ^ध प सां ध सां सां | सां ध सां ध सां रें सां ध
– – – – – – – – – – | – – ◡ ◡ ० – –
या च ना प्र भु च र णीं | क रि त . . म न
१ ३ + ८ १ ३

ध सां रें सां ध म प ध प म रे सा |
◡ ◡ ◡ ◡ – ◡ ◡ ◡ ◡ ० ० – |
शु . . . भ दि . . . नीं . . |
+ ८

। अंतरा ॥

ध म ध ऽ प सां ध सां सां सां सां | सां ध सां रें मं रें सां ध सां रें सां
– – – – – – – – – – | – – – – – – ◡ ◡ ◡
वि प दा भ वी . अ मि त | क रि ति म ति भ य . .
१ ३ + ८ १ ३ +

ध पम म | मं ऽ मरें ऽ रें सां रें रेंध म म | मरे म प म म प ध
श्री . त | आ धा र ज ग तां . त | ना . . म नौ . .
८ १ २ + . ८ १ २

प ध सां ध सां रें सां ध प म म रे सा ऽ |
का . . ग . . . णीं . . . . .
+ ८

आलाप

१ सा साधं साधं सा ऽ सा रे म मरे रेधं सा |
आ . . . .
१ २ + ८

२ सा रे म मरे मरे प ऽ म प ध पम मरे रेधं सा |
आ . . . .
१ २ + ८

३ सा रे म प ध म मरे मरे प ऽ म प ध ऽ प ध सां | सांध पम
आ . . . . | . .
१ २ + ८ १

मरे ऽ रे म प ध म प ध पम मरे रेधं सा |
. . . .
२ + ८

४ सा रे म प ध सां रें ध ऽ सां ध सां रें ऽ सां रें सां सां सांध पमरे |
आ . . , ...
१ २ + ८

रे म प ध ऽ म प ध सां ऽ ध सां रें सां सां ध प म म रे रे धं सा
. . . .
१ ३ + ८

५ सा रे म प ध सां रें ध ऽ सां प ध सां रें ऽ सां रें मं म रें रें धसां
आ . . . .
१ ३ + ८

ध सां रें सां ध प म प ध सां रें ऽ म रे ऽ रे म प म रें रे धंसा
. . . .
१ ३ + ८

पुढील बोलताना 'तुझिया' इतके म्हणून कालांतून घेणे

६ रे म प ध सां ध ध प म रे सा
तु झि या . सु गु ण गा . नीं
+ ८

७ म प ध सां रें रें रें सां सां ध प म म
तु झि या . सु गु ण गा . . . नीं .
+ ८

८ ध सां रें मं रें मं रें सां ध ध सां ध प म
तु झि या . सु . गु . ण गा . . . नीं
+ ८

पुढील बोलताना समेपासून घेणे

९ सा रे म रे म प ध ध सां ध म म ध रें रें ध सां रें सां ध प म म
तु झि या . . सु गु ण गा . नीं र सुं दे स त त . वा . णी
१ ३ + ८

१० सां ध ध म म प ध(सां) ध सां सां ध सां रें मं रें सां ध म(म) रे सा |
○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
तु झि या . सु गु ण गा . नि र मुं दे . स त त वा . णी |
१ ३ + ८

११ रे ध ध म प ध सां सां ध प म म रे सा रे रें रें ध सां रें सां
○ ○ ○ ○ ○ ○ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ○ ○ — ○ ○ ◡ ◡
तु झि या . सु गु ण . गा . . . नीं . र मुं दे स त त . .
१ ३ + ८

ध सां ध प म | म मं मं (मं) रें ऽ ध सां रें सां ध सां ध प म
◡ ◡ ◡ ◡ ○ | ○ ○ ○ ○ ○ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ○
वा . . . णी | या . च ना . प्र . भु . च . र . णीं
१ ३

रे म प ध सां रें रें सां सां ध प म म रे सा |
○ ○ ○ ○ ○ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡
क रि त म न शु . भ . दि . नी . . . |
+ ८

पुढील ताना कालांतून घेणें

१२ सा रे म रे म प म प ध सां ध प म म रे सा सा |
◡ ◡ ○ ◡ ◡ ○ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ○
आ . . . . |
+ ८

१३ सा रे म प रे म प ध म प ध सां रें सां ध प म म रे सा |
◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡
आ . . . . |
+ ८

१४ सा रे म प ध सां सां रें मं मं रें सां ध प म म रे सा सा |
◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ○
आ . . . . |
+ ८

पुढील ताना समेपासून घेणें

२५ ध ध प ध प म रे म रे सा सां सां ध सां ध प म म रे सा
आ . . . .
१ ३

सा रे म प ध सां रें रें सां रें सां सां ध सां ध प म म रे सा |
. . . .
+ ८

१६ रें मं रें रें मं रें सां ध सां रें सां सां रें सां ध प ध सां ध ध
आ . . . .
१ ३

सां ध प म प ध प प ध प म रे रे म रे रे म रे सा सा |
. . . .
+ ८

१७ सा रे सा रे म रे म प म प ध प ध सां ध सां रें सां रें मं
. . . .
१ ३

रें सां रें सां ध सां ध प ध प म प म रे म रे सा रे धं सा |
. . . .
+ ८

सारिगम

२८ रे म प ध ऽ ध प म रे म प ध म प ध सां धसांधपमरेसा |
१ ३ + ८

१९ सा रे म प ऽ प रे म प ध ऽ ध म प ध सां ऽ सां प ध सां
१ ३ +
रें ऽ रें मं रें ऽ सां रें सां ऽ ध सां ध ऽ प म रे ऽ सा ।
०

२० ध ऽ ध ऽ ध प म रे ऽ सां ऽ सां ध प म ऽ रें ऽ रें सां सां
१ ३ +
ध ऽ मं ऽ रें सां सां रें ऽ म ऽ रे सा सा ।
०

२१ रे ऽ प ऽ म प ध ध ऽ म ऽ म रे रे ध ऽ ध प म प सां
१ ३ +
ऽ सां ध प ध रें ऽ रें सां सां ध प म म रे सा ।
०

पद १७ वें राग–दुर्गा, तीनताल

करुणाघना क्षणिं कलि–मलनाशा। जगतिं अवतार कशा ॥ ध्रु०॥ अधम भोगी सुख बहुपरी। सुजन अनुभवी ताप अतुल ॥ १ ॥

–श्री. खाजगीवालेकृत

१ सां ध सां ध सां रें सां ध प ध सां । ध प म म मरे सा सा रे म
क रु णा . . घ ना . क्ष णिं । क लि म ल ना शा ज ग तिं
+ ० १ ३ +

प प ध ऽ ^प^ध | सां ऽ ध प म प ध सां ऽ ध
० ० ० ० ० | – ० ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ० ०
अ व ता र | ध्या . . . . . , क रुणा
० १ २

॥ अंतरा ॥

’ ध ध प ध रें सां | ’ ध सां सां रें मं रें ’ ध सां रें सां ध प
० ० ० ० ० ० – | ० ० ० ० ० ० – ० ० ० ० ० ० ०
अ ध म मो . गी | सु ख ब हु प री सु ज न अ नु भ
+ ० १ २ + ०

म प | ध प ध सां ध रें सां ^ध^प ध
◡ ◡ | ० ◡ ◡ ० ० ० ० ० ०
वी . | . ता . . प अ तु ल. क रुणा
१ २

पद १८ वें राग–दुर्गा, तीनताल

शरणागता प्रभु एक त्राता। जशि बालका प्रति होई माता ॥ ध्रु० ॥ भव-संकटें नेई लयासी। प्रतिपाळितो प्रेमें अनाथा ॥ १ ॥ दृढभक्तिनें त्या आळवितां। करि सत्कृपा कैवल्यदाता ॥ २ ॥

–श्री. खाजगीवालेकृत

’ रे म प ऽ ध | ^सां^ध प ’ ध सां प ध सां ध प म रे ध ध ध प ध |
० ० ० ० ० ० | ० ० ० ० ० ◡ ◡ ० ◡ ◡ – ० ० ० ० ० ० |
श र णा ग | ता . प्र भु ए . . क . त्रा ता ज शि बा . ल |
० १ २ + ०

^सां^ध सां ’ ध प म म प ध सां ध प म रे
० ० ० ◡ ◡ ० ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ० ०
का . प्र . ति हो . . . इ . माता
१ २ +

|| अंतरा ||

ध ध ध प ध | सां ऽ रें ऽ सां रें मं रें सां ध ध ध ध प ध |
अ व सं . क | टें ने इं . . ल या सी प्र ति पा . लि |
७ १ ३ + ७

प ध सां रें ऽ सां ध सां ध सां ध प म रे रे म प ऽ ध |
तो . . . प्रे . में . अ ना था श र णा ग | ता
१ ३ + ७

पद १९ वें राग–दुर्गा, द्रुत एकताल

रमवि अखिल विश्वगोल । गुणगानीं हे दयाल ।।ध्रु०।। वीणारव प्रेमरूप । झंकारुनि धरित ताल ॥ १ ॥

–सौ. संजीवनी मराठेकृत

म रे म प ध प म म म रे म रे ऽ सा | म रे प म प ध प ध सां
र म वि अ खि ल वि श्व गो ल | गु ण गा नीं . . हे . .
१ ३ +५ ६ १ ३ +

ध प म रे सा |
द . या . ल |
५ ६

|| अंतरा ||

सां ध म म प ध सां रें ध सां ऽ सां | सां सां रें मं रें सां ध सां
वी णा र व प्रे . . . म रू प | झं का . . रु नि ध .
१ ३ + ५ ६ १ ३ +

रें सां ध प म ध प म रे सा |
रि . त . ता . . . ल . |
५ ६

पद २० वें राग-दुर्गा, तीनताल

अविनाशी हा आत्मा जगतीं जीव बनला, असला मुकला मजला ॥ध्रु०॥
निजरूप शोधी, शरिरीं जरी प्राणी जाण अंश माझा सकला भूती समाला ॥१॥

–कै. श्री. विठ्ठलशास्त्री जोशीकृत

'प ध ^पम ऽ रे | प ऽ ऽ म प ध म ^पध ^पम ^मरे सा सा | ^रेधं सा
अ वि ना शि | हा आ . . . त्मा . . ज ग | ती .
७ १ २ + ७ १

ऽ ^साधं सा ^मरे म प ध ऽ ध सां | ध सां रें सां ध ^पम म प म म
जि व ब न ला . अ स | ला . . . मु क ला . . .
३ + ७ १ २

रे सा ^रेधं सा प ध ^पम ऽ रे | प
म ज ला . अ वि ना शि | हा
+ ७ १

॥ अंतरा ॥

'म म प ध सां रें ध सां ऽ ऽ ^रेंध | सां 'सां ध सां ऽ रें सां
नि ज रू . . . प शो . | धी श रि री ज रीं
३ + ७ १ २ +

रें सां सां ऽ ध सां ध प म | म प ध सां ध प म ऽ म ^मरे सा
. . . प्रा . . . णी | जा . . . ण . अं श मा .
७ १ २

मरें प ’ प प ध सां ध ध सां रें | सां सां रें मं रें रें रें सां रें मं मं
० ० ० ० ० ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ | ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ० ◡ ◡ ◡ ◡
झा . स क ला . . . भू . | . . ती . . . स मा . . .
\+ ७ १ ३

रें सां ध प म म रे सा धं सा प ध पम ऽ रे |
◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ० ० ० ० ० |
ला . . . . अ वि ना शि |
\+ ७

राग—मालकंस

या रागाला ग, ध, नी स्वर कोमल लागतात. रिषभ, पंचम वर्ज्य.

जाति—ओडव. वादी—मध्यम. संवादी—षड्ज.

रागाचें मुख्य अंग—धं निं सा म मग्, सा मग्, म ग् सा

आरोह—निं सा मग् म निध् नि् सां

अवरोह—सां नि् ध् म मग् सा

लक्षांत ठेवण्याच्या गोष्टी—या रागाचे आलाप घेतांना गंधार, धैवत, निषाद या तिन्हीं स्वरांवर आंदोलनें घेतलीं जातात. निरनिराळ्या तऱ्हेनें मध्यम स्वर प्रमुखपणें दाखवावा. म्हणजे रागाचे स्वरूप स्पष्ट दिसतें. या रागांत कोणत्याहि रागाची छाया दिसत नाहीं. हा राग भैरवी अंगाचा समजला जातो.

आलाप

१ सा निं धुं निं धुं सा निं सा, धुं निं साम मग्, गसा मग्मग्सा

२ धुं निं साम मग्, ग् म निधुनिधुम, म धम मग्, सा मग्मग्सा

३ धुं निं साम, मधममग्, ग्मनि ध्नि, नि्सांनि्नि्ध्, नि्ध्म, धमग्, सा ग् म ध् ग् म धग्, सा ग् म सा ग्मग्सा

४ धुं निं साम, मध ममग्, मग्मनि ध्नि्ध्म, मधममग्, ग् म ध् नि् सांनि ध्सांनि्सां, सांनि ध्नि्ध्ममग्, सा ग् म ध्ग्, मग्सा

५ निं सा ग् म ध् नि्सां, नि ध्सांनि्सां, ध्नि्सांमं, मंगं, सांमंगंमं गं्सां, नि्सांनि् सां गं सांनि ध्म, ध् ममग्, साग्मध्ग्, मग्सा

पद २१ वें राग–मालकंस, लक्षणगीत; तीनताल

मालकंसास गा। री प हींना, औडव रूपा, भैरवी मेल ॥धृ०॥ मध्यम अंश तसा। तथाला संवादी सुर 'सा' ला मानीं। विपद मध्यमा सहित तान आलाप करीत निस-तृतीय यामी तू ॥ १ ॥

–कै. पं. ना. मो. खरेकृत

ध्	नि्	सां	सां	ध्	म	ध्	नि्	ध्	म	ग्	सा	मग्	म	ग्	सा	निं	सा	सा
‿	‿	०	०	०	०	०	०	०	–	०	०	०	०	०	०	–	०	०
मा	.	.	ल	कं	.	सा	.	स	गा	रि	प	ही	.	ना	.	औ	ड	व
+				७					१			२				+		

मग्	म	ध्	नि्	सां	सां	सांध्	नि्	ध्	म	म
–	–	‿	‿	०	०	०	०	०	०	०
रू	पा	भै	.	.	र	वी	.	मे	.	ल
७		१				२				

॥ अंतरा ॥

मग्	म	म	निध्	नि्	नि्	सां	ऽ	सां	गंनि्	सां	सां	नि्	सां	मं	गं	सां	सां
–	०	०	–	०	०	–	०	०	०	०	–	–	०	०	–	०	०
म	ध्य	म	अं	श	त	सा		त	या	.	ला	सं	वा	.	दी	सु	र
+			७			१			२			+			७		

सां निृ धृ म निृ धृ निृ धृ म मगृ गृ गृ म ऽ म नि धृ | निृ निृ सां सां
सा ला . मा . नी . वि ष द म ध्य मा | स हि त ता
१ ३ + ७ | १

ऽ सां नि धृ निृ सां मं गृ सां सां निृ धृं म | धृ निृ धृ म गृ म गृ सा
न आ . ला प क रि त नि स | तृ ती य या . मी तू .
३ + ७ | १ ३

पद २२ वें राग–मालकंस, झपताल

घोर तप वरीं नरा। मिळत तुज यश अतां। मंत्र जपुनी नवा देईं सुख भारता ॥ध्रु०॥ कृति हीच शोभवी शूर वीरा तुला। भावी सुख मिळवुनि। बाणवीं अभयता ॥ १ ॥

–श्री. चौधरीकृत

सां ऽ सां निृ धृ म निृ धृ निृ धृ म ऽ | मगृ मगृ गृ मगृ गृ सा गृ म गृ सा |
घो र त प व री न रा | मि ळ त तु ज य श अ तां . |
१ ३ + ८ | १ ३ + ८

निृं ऽ सा म म म ऽ धृ म गृ | म धृ निृ गृ सां निृ धृ म गृमधृनिृसां |
मं त्र ज पु नी न वा . | दे . ईं सु ख भा . र ता. . . |
१ ३ + ८ | १ ३ + ८

॥ अंतरा ॥

मगृ म नि धृ निृ धृ सां ऽ निृ सां ऽ | सां ऽ सां सां ऽ सां ऽ गंसां निधृ ऽ |
कृ ति ही . च शो भ वी | शू र वी रा . तु ला |
१ ३ + ८ | १ ३ ८

नि् ऽ सां मंगं् गं् सां मंगं् मं गं् सां | सां ऽ सां सां ऽ गं् सां सां
आ वि सु ख मि ळ वु नी . | बा ण वीं अ स य
१ २ + ८ १ २ + ८

सां गं् सां नि् सां नि् धु् नि् |
तु . . . .

'घोर तप' इतकें पद म्हणून पुढील आलाप कालांतून घेणें

१ सा ऽ नि्धु् सानि् सा | ऽ धु् नि् सा म ऽ मग् ऽ गसा मग् म ग् सा ऽ |
आ . . . | . . . .
+ ८ १ २ + ८

२ धु् नि् सा म ऽ मग् ऽ | म धु् ऽ म ग् ऽ सा मग् म ग् गनि् सा |
आ . . . . | . . . .
+ ८ १ २ + ८

३ धु् नि् सा म ऽ मग् ऽ म नि्धु् | नि् ऽ नि्धु् धम मग् ऽ सा
आ . . . . . . | . . . . .
+ ८ १ २ +

ग् म ग् गनि् सा |
. . . . . |
८

४ नि् सा ग् म धु नि् सां ऽ नि्धु् सांनि् | सां ऽ नि्सां नि् सां गं् सां
आ . . . . | . . . . . .
+ ८ १ २

नि॒ध॒ ऽ म॒ ध॒ नि॒ ध॒ म | मग॒ ऽ सा ग॒ म ध॒ म ग॒ ऽ सा ग॒ म ग॒ सा |
. . . . . . | . . . . |
\+ ८ १ २ + ८

५ नि॒ सा ग॒ म ध॒ नि॒ सां ऽ नि॒ध॒ सांनि॒ | सां ऽ ध॒ नि॒ सां ग॒ं ऽ ऽ
ला . . . . | . . . . . .
\+ ८ १ २

सां ग॒ं मं ग॒ं सां ऽ नि॒सां नि॒ सां ग॒ं सां | नि॒ ध॒ ऽ म ध॒ नि॒ सां
. . . . | . . . . . .
\+ ८ १ २

ऽ नि॒ ध॒ म ग॒ ऽ सा ग॒ म ध॒ ग॒ म ग॒ सा |
. . . . |
\+ ८

'बोलताना' कालातून घेणें

६ म ध॒ नि॒ सां सां नि॒ध॒ म नि॒ध॒ नि॒ ध॒ म |
घो . . . र त प व रि न रा |
\+ ८

७ ध॒ नि॒ सां ग॒ं सां ग॒ं सां नि॒ ध॒ ध॒ नि॒ ध॒ म ग॒ म ग॒ सा नि॒ सा |
घो . . . र . त . प व . रि . न . रा . . . |
\+ ८

८ ध॒ नि॒ सां ग॒ं मं ग॒ं सां ग॒ं सां नि॒ ध॒ नि॒ ध॒ म ग॒ म ग॒ सा नि॒ सा |
घो . . . . . र . त . प . व . रि . न . रा . |
\+ ८

पुढील ‘ बोलताना ’ समेपासून घेणें

९ मग्‌ म नि॒ध्‌ ध्‌ नि्‌ सां नि्‌ सां नि॒ध्‌ नि्‌ सां मगं गं सां गं मं गं सां नि॒ध्‌ नि्‌ |
बो र त प व रि न रा मि ळ त तुज य . श . अ ता . |
१ ३ + ५

१० मग्‌ ग्‌ म ध्‌ नि्‌ सां गं सां नि॒ध्‌ नि्‌ सां गं सां नि्‌ ध्‌ नि्‌ ध्‌ म
घो र त प व रिं न . रा . मि . ळ . त . तु .
१ ३ +

ग्‌ ग्‌ म ग्‌ सा निं सा ग्‌ म ध्‌ नि्‌ |
ज य . श . अ . तां . . . |
५

११ सां ऽ गं सां नि ध्‌ नि्‌ ध्‌ नि्‌ ध्‌ म ग्‌ ग्‌ ग्‌ ग्‌ ग्‌ सा ग्‌ म
घो र त प व रि . न रा . मि ळ त तु ज य श अ
१ ३

सा सां ऽ नि्‌ ध्‌ नि्‌ सां ऽ नि्‌ ध्‌ नि्‌ सां ऽ नि्‌ ध्‌ नि्‌ |
तां घो र त प घो र त प घो र त प |
+ ५

‘ घोरतप ’ म्हणून पुढील ताना कालांतून घेण

१२ ग्‌ म ध्‌ नि्‌ सां नि ध्‌ नि्‌ ध्‌ म ध्‌ म ग्‌ म ग्‌ सा निं सा ऽ |
आ . . . . |
+ ५

१३ गं म ध्‌ नि्‌ सां गं सां नि्‌ सां नि्‌ ध्‌ नि्‌ ध्‌ म ध्‌ म ग म ग्‌सा |
आ . . . . |
+ ५

१४ ग़ म ध़ नि़ सां गं़ मं गं़ सां गं़ सां नि़ ध़ नि़ ध़ म ग़ म ग़सा

आ . . . .

\+ ८

१५ ग़ म ध़ म ध़ नि़ ध़ नि़ सां नि़ सां गं़ सां गं़ सां नि़ ध़ नि़ ध़ म

आ . . . .

\+ ८

पुढील ताना समेपासून घेणे

१६ सा ग़ म ध़ ग़ म ध़ नि़ म ध़ नि़ सां ध़ नि़ सां गं़ मं गं़ सांनि़

आ . . . .

१ २

गं़ सां नि़ ध़ सां नि़ ध़ म नि़ ध़ म ग़ ध़ म ग़ साग़सानि़सा

. . . .

\+ ८

सारिगम

१७ सां सां नि़ ध़ नि़ नि़ ध़ म ध़ ध़ म ग़ म म सां नि़ ध़ म ग़

१ २ +

सां नि़ ध़ म ग़ सां नि़ ध़ म ग़ |

८

१८ सा निं़ धं़ निं़ सा म ऽ म म ग़ म नि़ ऽ नि़ ध़ नि़ ध़ सां ऽ सां

१ २

सां नि़ सां गं़ ऽ गं़ सां नि़ ध़ सां ऽ सां सां नि़ ध़ नि़ ऽ नि़ ध़ म |

\+ ८

पद २३ वें राग—मालकंस, तीनताल

गाइ तुझे गुण अखिल चराचर। परम दयाघन हे चिर सुंदर ॥ ध्रु० ॥ जलधारा शिरिं जलधर सिंचित। अर्पिती लता सुमें सुगंधित। लीन मनुज तव चरणिं नमुनि कर ॥ १ ॥ —सौ. संजीवनी मराठेकृत

ध॒ नि॒ सां सां सां नि॒ध॒ नि॒ ध॒ म | मग॒ ग॒ ग॒ सा मग॒ म ग॒ सा मग॒ ग॒
गा . . इ तु झे . गु ण | अ खि ल च रा . च र प र
\+ ७ १ ३ +

ग॒ ग॒ म ध॒ नि॒ सां सां सां | नि॒ सां गं॒ सां नि॒ध॒ म नि॒ध॒ नि॒ ध॒ म
म द या . . . घ न | हे . . . चि र सुं . द र
७ १ ३

॥ अंतरा ॥

मग॒ ग॒ ग॒ म नि॒ध॒ नि॒ | सां सां सां सां रेंनि॒ सां सां सां ' नि॒ सां
ज ल धा रा शि रिं | ज ल ध र सिं . चि त अ र्पि
\+ ७ १ ३ +

मग॒ म ग॒ सां | गं॒ नि॒ सां गंसां नि॒ध॒ नि॒ ध॒ म मग॒ ग॒ ग॒ म म ध॒नि॒ ||
ती . ल ता | सु में . सु गं . धि त ली न म नु ज त व ||
७ १ ३ + ७

सां गं॒ सां नि॒ ध॒ नि॒ ध॒ म ग॒ सा
च . र . णिं न मु नि क र
१ ३

पद २४ वें राग–मालकंस, तीनताल

जय श्रीरामा मंगलधामा। चिर सुखशांति स्थिर तूं रामा ॥ ध्रु० ॥
तूंचि विनायक लोकारामा अविनाशी तूं सत्य प्रकामा ॥ १ ॥

^मग् म ग् सा सा ^{नि}ध् नि् | सा म म म म ग् ^मग् ग् ग् ग् म ध्
ज य श्री . रा मा . | मं ग ल धा म। . चि र सु ख शांति
\+ ७ १ ३ + ७

नि् सां | सां सां ^{नि}ध् म ^{नि}ध् नि् ध् म
. . | स्थि र तूं . रा . मा .
१ ३

॥ अंतरा ॥

^मग् ग् ग् म ^{नि}ध् नि् | सां सां ^गनि् सां सां नि् नि सां ^मगं मं गं सां
तूं चि वि ना य क | लो क रा . मा अ वि ना शी . तूं .
\+ ७ १ ३ + ७

गं सां सां ^{नि}ध् नि् ध् म
स त्य प्र का . मा .
१ ३

पद २५ वें राग–मालकंस, तीनताल

अपजया भीं नामना। प्रथम पाहिं बल गुण निज न करिं वंदना॥ध्रु०॥
यत्न विफलसे भासति जे तुज भावि दशाचें त्यांत बीज ॥१॥ ध्येयासाठीं
आत्मासमर्पण करिसि जगतिं तरी होसि धन्य ॥ १ ॥ –श्री. वाणेकरकृत

^{नि}ध् नि् गं सां ऽ ^{नि}ध् म ^{नि}ध् नि् ध् | म ^मग् ^मग् म ग् सा सा ^मग्
अ प ज या भीं . ना . म | ना प्र . थ म पा . हिं ब
\+ ७ १ ३ +

म ध़् नि़् सां सां नि़् सां | गं सां ध़् नि़् सां गं सां नि़् ध़् नि़् ध़् म
ल गु ण नि ज न क | री . वं . . . च . ना . . .
७ १ २

नि़् ध़् नि़्
अ प जया

॥ अंतरा ॥

मग़् ग़् ग़् म म नि़्ध़् | सांनि़् सां सां सां सां सां ' नि़् सां सां मगं
य त्न वि फ ल से | भा स ति जे तु ज भा वि य शा
+ ७ १ ३ + ७

सं गं सां | ध़् नि़् सां गं सां नि़् नि़्ध़् नि़् ध़् म
. चें . | त्यां . . . त . वी . ज .
१ २

राग–देश

या रागाला दोन निषाद लागतात, आरोहांत गंधार, धैवत वर्ज्य आहेत. बाकी सर्व स्वर शुद्ध लागतात.

जाति—ओडव संपूर्ण. वादी—पंचम. संवादी—ऋषभ.

रागाचे मुख्य अंग—नि़् ध प ध म ग रे, गनीं सा

आरोह—सा रे म प नी सां

अवरोह—सां नि़् ध प ध म ग रे, गनीं सा

लक्षांत ठेवण्याच्या गोष्टी—आरोहांत रे व ध वर्ज्य आहेत. त्यामुळें रागाचें स्वरूप अवरोहांतच दिसतें. अवरोहांत सां नि़् ध प ध म ग रे असे

स्वर घेतले जातात. 'ध म ग रे' ही स्वर योजना मधुर लागते. पंचम किंवा रिषभावर येऊन थांबावें. 'ध म ग' असे गंधारावर थांबल्यानें तिलककामोद वगैरे राग होतात. केव्हां तरी तार सप्तकांतच गंधार कोमळ लावण्याचा, व तसेच नि नि॒ ध प, ध म ग रे असे दोन्ही निषाद जोडून घेण्याचाहि प्रघात आहे. हा राग रात्रीच्या दुसऱ्या प्रहरी गातात.

आलापः— १ सा रे सानींसा, सारेमगरे, मरेपपरेमगरे, गनींसा

२ सारेमगरे, मरेप, रे म पनि॒धप, धमगरे, मरेमगरे, गनींसा

३ सा रे म पनि॒धप, मपनीसांनीसां, प नी सां रें, नि॒धप, म प ध म प धमगरे, मरेमपरेमगरे, गनींसा

४ सा रे म पनीसांनीसां, प नी सां रें, गंगं रें सांरेंमंगं रें, मंरेंपं रें मंगं रें, गंनीसां, सांनी रेंसां रेंनि॒धप, ध प म प सांपनि॒धप, धम गरे, रे म प नीनींसानींसा

पद २६ वें राग—देस, लक्षणगीत; झपताळ

आदेश गुरूचा, देसास गाईं, सोरठ मधुर अंग विलसे सदाही ॥ध्रु०॥
मृदुनि रुचिर मेल, ध-ग नाहीं रोहीं। परि वादी-संवादी संमत संतांही॥१॥
अवरोहणीं घे मृदु 'ग' स थोडा। शोभे सदा रूप निशि यामि दुजिया।२।

काव्य—कै. पं. ना. मो. खरेकृत

मरे	ऽ	म	प	प	नि॒	ध	पम	ग	रे	मरे	प	म	ग	रे	गरे	ग	गनि॒	सा	ऽ
आ	दे	.	श	गु	रू	चा	.	.		दे	.	सा	.	स	गा	.	ई	.	
१	३		+		८					१	३		+		८				

नीं सा ^म रे म रे म पनीसां सां | नी सां सां रें नि॒ ध प ध ^प म ग रे |
सो . र ठ म धु र अं . ग | वि ल से . स दा . ही . . . |
१ ३ + ८ १ ३ + ८

॥ अंतरा ॥

म प नी ऽ नी सां सां ^रें नी सां सां | प नी सां रें रें ^गं रें गं ^गं नी सां ऽ |
मृ दु नीं रु चि र मे . ल | घ ग ना . हीं रो . ही . |
१ ३ + ८ १ ३ + ८

प रें सां ऽ रें नि॒ ऽ ध ऽ प | ^म रे म प नी सां रें नि॒ ध म ग रे |
प रि घा दीं सं वा दी | सं . म त स तां . ही . . . |
१ ३ + ८ १ ३

पद २७ वें राग–देस, झपताल

नमन चरणांबुजी। बालिका तव करी। स्वार्थ भव ग्रासिती। त्वरित त्या संहरी ॥ ध्रु० ॥ प्रेम पूजा घडो सतत मनमंदिरी। वरद कर शारदे। ठेवितव हा शिरीं ॥ १ ॥ —सौ. संजीवनी मराठे कृत

^म रे म प नि॒ ध प ध ^प म ग रे | रे प म ग रे रे ग नीं सा ऽ |
न म न च र णां . बु जी . | बा . लि का . त व क री |
१ ३ + ८ १ ३ + ८

^म रे ऽ रे म प म प नि॒ ध प ऽ | म प नी नी सां रें नि॒ ध ^प म ग रे |
स्वा र्थ भ व ग्रा . . सि ती | त्व रि त त्या . सं . ह री . . |
१ ३ + ८ १ ३ + ८

॥ अंतरा ॥

म ऽ प नी ऽ नीं सां नी सां ऽ | प नी सां रें रें ^गरें गं नी सां ऽ |
प्रे म पू जा . घ डो | स त त म न मं . दि री |
१ ३ + ८ १ ३ + ८

नी सां सां रें नि॒ ध प ध ^पम ग रे | नि॒ ध प ध म रे ग नीं सा ऽ |
घ र द क र शा . र दे . . | ठे . वि त व हा . शि रीं |
१ ३ + ८ १ ३ + ८

आलाप

१ ^सानीं ऽ नीं सा ऽ सा रे म ग रे ऽ ग नीं सा |
आ . . . . |
१ ३ + ८

२ सा रे म ग रे ऽ ^मरे प ऽ रे म ग रे ऽ ^गनीं सा |
आ . . . . |
१ ३ + ८

३ सा ^मरे प ऽ रे म प नि॒ ऽ ध प ध म ग रे ऽ ^गनीं सा |
आ . . . . |
१ ३ + ८

४ सा रे म प नि॒ ध प ऽ म प नी नी सां ऽ प नी सां रें ऽ नि॒ |
आ . . . . |
१ ३ + ८

ध प ऽ म प नि॒ ध प ऽ ध म ग रे ऽ ^गनीं सा |
. . . . , ... |
१ ३ + ८

५ नीं सा रे म प नी ऽ नी सां ऽ प नी सां रें ऽ सां रें सं गं रें ऽ
आ . . . .
१ २ + ८

गं नि़ सां ऽ सां नी रें सां रें नि़ ध प ऽ ध ध प म प नि़ ऽ
. . . .
१ २ + ८

ध प ऽ ध ध प म प ध पम ग रे ऽ रे ग नीं सा
. . . .
१ २ + ८

" नमन " इतकीं अक्षरें म्हणून चौथ्या मात्रेपासून पुढील ' बोलताना ' वेणें

६ नीं सा रे म प नि़ ध पम ग रे ग नीं सा
न म न . . च र णां . ब्रु जीं .
+ ८

७ सा रे म प सां नि़ ध पम ग रे ग नीं सा
न म न . , च र णां . . ब्रु जी .
+ ८

८ म प नी सां रें नि़ ध म प सां नि़ ध प म ग रे नीं सा
न म न . . च र णां . . ब्रु . जीं . . . . .
+ ८

९ नि़ सां रें मं गं रें गं नि़ सां रें सां नि़ ध प म ग रे सा
न म न च र णां . ब्रु जी . . . .
+ ८

पुढील 'बोलताना' समेपासून घेणे

१० रे म प नी नी सां नी सां नी सां नी सां रें नि़ ध प प ध प म ग रे
न म न च र णां . बु जीं बा . . लिका . त व क री .
१ ३ + ८

म प नी सां रें गं नी सां रें सां नि़ ध प म प ध म ग रे
स्वा र्थं भ य ग्रा . सि ती त्व रि त त्या . सं . . ह रीं .
१ ३ + ८

११ नी सां रें सां नि़ ध प ध प म ग रे प म ग रे नीं सा
न . म . न . च . र . णां . . . बु . जीं .
१ ३

नीं सा रे म रे रे म प ध म प नी सां | नी सां रें मं गं रें
बा . . . लिका . . . त व क री | स्वा . . . र्थं .
+ ८ १

नी सां नी सां रें सां नि़ ध प म ग रे नीं सा रे म रे रे म
भ य ग्रा . . . सि . ती . . . त्व . रि . त त्यां .
३ +

प नि़ म प नी सां रें सां नि़ ध प म |
. . सं . . . ह . री . . . |
८

'नमन चरणा' म्हणून पुढील ताना ८ व्या मात्रेपासून घेणें.

१२ सा रे म प नि ध प म ग रे नीं सा |
आ . . . . |
८

१३ सा रे म प सां नि् ध प म ग रे सा |
आ . . . .
८

१४ सा रे म प नी सां रें सां नि् ध प म ग रे नीं सा |
आ . . . .
८

१५ सा रे म प नी सां रें मं गं रें सां नि् ध प म ग रे सा नीं सा |
आ . . . .
\+ ८

पुढील ताना समेपासून घेणें

१६ रे म प म ग रे नीं सा रे म प नि् ध प म प नी सां रें सां
आ . . . .
१ २

नि् ध प म नी सां रें मं गं रें नी सां रें सां नि् ध प म ग रे |
. . . . |
\+ ८

१७ सा रे म प नि् ध प म प नी सां रें सां नि् ध प नी सां रें मं
आ . . . .
१ ८

गं रें नी सां नी सां रें सां नि् ध प म सां नि् ध प म ग रे सा |
. . . . |
\+ ८

सारिगम

२८ सा रे म प ' नि़ ध प म प प नी सां रें नि़ ध म ऽ प सां
१ २ +
सां सां नि़ ध प म ग रे नीं सा| :
८

२९ सां नि़ ध सां नि़ ध म प नि़ ध प म ग रे रे म प नि़ म प
१ २ +
सां नि़ ध म प सां नि़ ध म प सां नि़ ध प म |
८

३० रे रे म ऽ म प ध म म ग ऽ ग रे ग ग नीं ऽ नीं सा रे म
१ २ +
प सां ' रे म प सां ऽ रे म प सां |
८

पद २८ वें राग–देस, तीनताल

धरिला कसा हरिसी अबोला। सुकलीं करी नव पुष्पमाला ॥ ध्रु० ॥
हंसुनी धरी करीं वेणु कान्हा। फिरवी परी वदनांबुजाला ॥ १ ॥

–सौ. संजीवनी मराठे कृत

' मरे म प सांनि़ ध | प ' नि़ ध प ऽ ध पम गरे ' प म ग रे ग |
ध रिला . क | सा ह रिसी अ बो ला सु क ली . क |
० १ २ + ०

नीं सा ’मरे म प नी सां रें सां नि् ध पम
० ० ० ० ० ‿ ‿ ‿ ‿ ० ० ० ०
रीं . न व पु . . . व्य मा . ला
१ ३ +

॥ अंतरा ॥

’ म म प नी नी | सां ’नी सां रें मं गं रें गं रेंसां नी सां नी सां
c c c c ० ० | – ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ‿ ‿
हं सु नी . ध | री क रिं वे . णु का . न्हा फि र वी .
० १ ३ + ०

रें रेंसां | नि् ध प सां नि् ध प ध पम ग रे मरे म प सांनि् ध |
० ० | ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० |
. प | री . . व द नां . बु जा . ला ध रि ला . क |
१ ३ + ०

राग—तिलंग

या रागाला दोन निषाद लागतात. रिषभ व धैवत वर्ज्य. बाकी सर्व स्वर शुद्ध लागतात.

जाति—ओडव. वादी—गंधार. संवादी—निषाद.

रागाचे मुख्य अंग—ग म प नि् प म ग

आरोह—नीं सा ग म प नी सां

अवरोह—सां रें सां नि् प म ग, म ग सा

लक्षांत ठेवण्याच्या गोष्टी—हा खमाज अंगाचा राग मानतात. अवरोहांत रिषभ घेतात तो तार सप्तकांत, ‘सां रें सा नि् प’ असाच घ्यावा. याशिवाय घेऊं नये. रागाचें स्वरूप अवरोहांत स्पष्टपणें दिसतें. ‘ग म प नि् प म ग’ हा स्वरप्रयोग फार मधुर लागतो व हेंच स्वर

रागाचें स्वरूप चांगलें दाखवितात. केव्हां केव्हां षड्ज व मध्यम वादी संवादी दाखवून रागाचें स्वरूप खुलविण्यास मदत होते. या रागांतही दोन्ही निषाद जोडून घेतले जातात. जसे—ग म प नी, नि् प म ग. हा राग रात्रीच्या दुसऱ्या प्रहरीं गातात.

आलाप:-- १ साग, गसा, सागमग, सागमप, पम^प^मग,मगसा

२ सा ग मप, ग म पनि्प^ग^मग, ग म पनीसां, सांनि्प^ग^मग, ग म प मग, म^म^गसा

३ नीं सा ग म पनी, ^सां^नीसां, सांगंसां, नी सां रेंसां, रें नीसांनि्प, गं म प नी सां प नी सांनि्प^ग^मग, मप म गम^म^गसा

४ नीं सा ग म प नीसांनि् प म ग म पसां, प नीं सांगं, गंमं^मं^गं सां, नीसां, नी सां रेंसांनि्प, ग म पनी, ^प^नि्^सां^नि्, प नि् सां नि्प^ग^मग, म^म^गसा

पद २९ वें राग–तिलंग, लक्षणगीत; तीनताल

करि गान तिलंगाचें, साचें। रिध सुर वरजित रसिकां सुखवित रूप औडव जयाचें ॥ध्रु०॥ मृदु-नीं-मेल जनित ग नि सहचर। सुखद स्पर्श करि तार-रिषभ सुर। हरत भान नि प मधुर संग सकलांचें ॥ १ ॥

काव्य–कै. पं. ना. मो. खरेकृत

^प^ग	म	प	नी	सां	नि्	प	^प^ग	म	नि्	प	|	म	ग	ग	म	ग	सा	सा	सा	ग
०	०	◡	◡	०	०	०	०	०	०	०	|	–	–	०	०	०	०	०	०	०
क	री	गा	.	.	न	ति	लं	.	गा	.	|	चें	.	सा	.	चें	.	रि	ध	सु
	+					०						१		३				+		

म प नि़ म प | प नि़ प नि़ सां नि़ प ग म प नी नी सां ऽ सां
० ० ० ० ० | ० ० ‿ ‿ ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
र व र जि त | र सि का . . सु ख वि त रू . प औ ढ
८ १ ३ + ७

सां रें | निसां नि़ प म ग पग म प नी सां नि़ प पग म नि़ प |
० ० | ‒ ० ० ० ० ० ० ‿ ‿ ० ० ० ० ० ० ० |
व ज | या चें . . . क रि गा . . न ति लं . गा . | चें
१ ३ + ७

॥ अंतरा ॥

नि़ प ग म प प नी नी नी सां सां नी नी सां सां | नी सां सां गं
० ० ० ० ‒ ० ० ० ० ० ० ० ० ० | ० ० ० ०
मृ दु नी . मे ल ज नि त ग नि स ह च र | सु ख द स्प
१ ३ + ७ १

ऽ सां सां सां प नी सां रें रें सां नी रेंसां नि़ प | म ग म प ऽ प
० ० ० ० ‿ ‿ ‿ ‿ ० ० ० ० ० ० | ० ० ० ० ० ० ०
शं क रि ता . . . र रि प भ सु र | ह र त मा न
३ + ७ १ ३

नि़ प नी सां नी सां ऽ सां सां सां | प नी सां रें सां रें सां नि़ प नि़ प म
० ० ० ० ० ० ० ० ० ० | ‿ ‿ ‿ ‿ ‿ ‿ ‿ ‿ ‿ ‿ ‿ ‿
नि प म धु र सं ग स क | लां . . . चें . . . .
+ ७ १ ३

पद ३० वें राग–तिलंग, झपताल

रम्य यमुनातटीं । रास खेळे हरि । होत युवतीजना । मोद बहु अंतरीं ॥ ध्रु० ॥ राधिकेला परी । प्रियसखा नादरी । कोपयुत सुंदरी । जात विपिनोदरीं ॥१॥ वल्लरीच्या करीं । पाश कंठांतरीं । तोंचि ये श्रीहरी । गांठ हृदयीं धरीं ॥ २ ॥

–श्री. घाणेकरकृत

ग ऽ गसा ग म प नि़ प म ग | पग ऽ म प नि़ प नी सां निपम ग
र ़स्य य मु ना . त टीं . | रा स खे . के . . हरी .
१ २ + ८ १ २ + ८

पग ऽ म प प नी सां रें सां ऽ | नीं सां नि़ प म प नि़ सां निपम ग
हो त यु व ती . ज ना | मो . द ब हु अं . . त रीं .
१ २ + ८ १ २ + ८

|| अंतरा ||

पग ऽ म प नि़ प नी सां रें निसां ऽ | सांप नी सांनी सानी सां प नी
रा धि के . . ला . प री | प्रि य स खा . ना .
१ २ + ८ १ २ +

सां रें निसां नि़ प गम | सां ऽ सां ग मं ग सां रेंसां नि़ प गम |
. . द री . . | को प यु त सुं . द री . .
८ १ २ + ८

प नी सां रें ऽ सां नि़ प ग म प नी सां प नी सां नि़ प गर |
जा . . . त वि पि नी . . . . द . . री .
१ २ + ८

आलाप

१ सा ग ऽ सा ग म ऽ प म ग ऽ म ग सा |
आ . . . .
१ २ + ८

२ सा ग ऽ सा ग म प ऽ ग म प नि़ प गम प म ग म ग सा |
आ . . . .
१ २ + ८

३ सा ग म प ऽ ग म प नि़ ऽ प म ग ग म प नी ऽ नी सां ऽ |

आ

१ ३ + ८

सां रें नी सां नि़ प ऽ ग म प नी ऽ नि़ प ^ग^म प म ग सा |

१ ३ + ८

४ नी सा ग म प नी ऽ नी सां ऽ प नी सां गं ऽ गं सां ऽ नि सां रें

आ

१ ३ + ८

^नि^सां | रें नी सां नि़ प ऽ ग म प सां ऽ नि़ प ^ग^म प म ग म ग सा |

१ ३ + ८

५ नी सा ग म प नी ऽ नी सां ऽ प नी सां गं ऽ मं गं सां

आ

१ ३ + ८

नी सां रें ^नि^सां | नी सां रें सां नि़ प ऽ ग म प नी सां प नी

१ ३

सां नि़ प ^ग^म प म ग म ग सा |

+ ८

समेपासून पुढील 'बोलताना' घेणें

६ सा ऽ सा ग म ग म प म प नि् प नि् सां नि् प म ग |
र स्य य मु ना . . . . त टीं . |
१ ३ + ८

७ ग ऽ म प प ग म प नी सां रें रें नी सां नि् प ग म |
र स्य य मु ना . . . . . . त टीं . . . |
१ ३ + ८

८ ग म प प प नि् प प ग म प नी सां रें सां प नी सां नि् प म ग |
र स्य य मु ना . त टीं . रा . स खे . . ळे . . ह री . |
१ ३ + ८

९ नि् नि् नि् नि् प नी सां नी प सां गं गं मं गं सां रें सां नि् प म ग |
र स्य य मु ना . . त टीं रा . स खे . ळे ह . री . . . |
१ ३ + ८

१० ग म प प नी ऽ नी सां सां गं गं मं गं सां ऽ रें सां नि् प |
र स्य य मु ना त टीं रा . स खे . ळे . ह रीं . |
१ ३ + ८

प रें सां सां रें नी सां रें सां नि् प प नि सां नि् प प नि सां नि् प म ग |
हो . त यु व तीं . ज ना . मो . द ब हु अं . . त रीं . |
१ ३ + ८

११ रें सां नी सां नि् प नि् प म ग ग सा सा ग म प नी सां नि् प |
र स्य य मु ना . त . टीं . रा . स खे . ळे . ह री . |
१ ३ + ८

ग म प प नी सां रें सां गं मं गं सां सां नी सां रेंसांनि॒ प म ग

हो त यु व ती . ज ना मो . द ब हु अं . त . रीं . . .

१ २ + ८

'रम्य यमुना' इतकें पद म्हणून पुढील 'ताना' घेणें

१२ नीं सा ग म प म ग म ग सा ऽ

आ . . . .

८

१३ नीं सा ग म प नि॒ प म ग म ग सा

आ . . . . , ... ,

८

१४ नीं सा ग म प नी सां नि॒ प नि॒ प म ग म ग सा

आ . . . .

८

१५ नीं सा ग म प नी सां रें सां नि॒ प म ग म ग सा

आ . . . .

८

१६ ग ऽ सा ग म प नी सां गं रें सां नी रें सां नि॒ प नि॒ प म

र म्य आ . . . .

१ २ +

ग म प नी सां नि॒ प म ग म ग सा

. . . .

८

पुढील 'ताना' समेपासून घेणें

१७ ग म प ग म प ग म प नि॒ सां प नि सां प नि॒ नि॒ सां रें नी
आ . . . .
१ ३
सां रें नी सां गं मं गं सां नी रें सां नि॒ प नि॒ प म ग म ग सा |
. . . . |
\+ ८

१८ नीं सा ग म प म ग म प नि॒ सां नि॒ प म ग म प नी सां रें
आ . . . .
१ ३
सां नि॒ प नी सां गं रें सां नी रें सां नि॒ प नि॒ प म ग म ग सा |
. . . . |
\+ ८

सारिगम

१९ सा ग म प ' ग म प नि॒ प म ग ग म प नी सां नि॒ प म ग म
१ ३ +
सां नि॒ प म ग सां नि॒ प म ग |
८

२० ग म प नि॒ ऽ नि॒ प म प नी ऽ नी नि॒ नि॒ प म प नी सां रें
१ ३
ऽ रें सां नि॒ प नि॒ प सां ऽ सां प नि॒ प नि॒ ऽ नि॒ प म ग म |
\+ ८

पद ३१ वें राग–तिलंग, द्रुत एकताल

मधु मुरली वाजविरे । आत्मभाव तींत विरे ॥ ध्रु० ॥ प्राशुनि ती नाद-सुधा । अमर बने ही वसुधा । स्वर्ग भूवरी वितरे ॥ १ ॥

काव्य–संजीवनी मराठेकृत

ग म प नी सां प नि् सां नि् प म ग | ग म प नि् सां नि् प ग म
म धु मु र ली वा . . . ज वि रे | आ त्म भा . . . व तीं
१ ३ + ५ ६ १ ३

म प म ग सा |
त वि रे . |
५ ६

॥ अंतरा ॥

ग म प प नि् प नी सां सां नी सां | सां गं गं मं गं सां नी सां रें
प्रा . शु नि ती . ना . द सु धा | अ म र ब ने . ही . .
१ ३ + ५ ६ १ ३ +

सां नि् प | रें सां नि् ऽ प प नि् सां नि् प म ग सा |
व सु धा | स्व र्ग भू व री . . . वि त रे . |
५ ६ १ ३ + ५ ६